

Slikovnica i kreativnost djeteta

Bilobrk, Jelena

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:051177>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

JELENA BILOBRK

SLIKOVNICA I KREATIVNOST DJETETA

Završni rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

JELENA BILOBRK

SLIKOVNICA I KREATIVNOST DJETETA

Završni rad

JMBAG:0242020380 , izvanredni student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Metodika govorne komunikacije

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Pedagogija ranog i predškolskog odgoja

Mentor: prof. dr. sc. Nevenka Tatković

Pula, prosinac 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Bilobrk Jelena, kandidat za prvostupnika preddiplomskog stručnog studija za predškolski odgoj, ovime izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, 2020. godine.

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Bilobrk Jelena dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Slikovnica i kreativnost djeteta“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI PRISTUP, POVIJESNI RAZVOJ I RAZLIKOVANJE SLIKOVNICE OD ILUSTRIRANIH DJELA	2
2.1. Počeci hrvatske slikovnice.....	4
2.2. Tradicionalna i suvremena shvaćanja slikovnice	7
2.3. Kako se dijele i koje su funkcije slikovnica.....	8
2.4. Utjecaj slikovnice na leksički razvoj djeteta	11
2.5. Kakva treba biti dobra i kvalitetna slikovnica	13
2.6. Odabir kvalitetne slikovnice obzirom na dob djeteta	15
2.7. Autori slikovnica za djecu sa zadovoljavajućim kriterijima kvalitete.....	18
3. KREATIVNOST DJETETA	24
3.1. Četiri osnovne kategorije kreativnosti	25
3.1.1. Kreativna osoba.....	25
3.1.2. Kreativni proces	26
3.1.3. Kreativni produkt.....	27
3.1.4. Kreativna okolina	28
3.2. Razlika između dječje kreativnosti i kreativnosti odraslih.....	29
3.3. Kreativnost u oblikovanju odgojno-obrazovnog procesa.....	30
3.4. Koju ulogu imaju odgojitelji u odgoju sretnoga i kreativnog djeteta?	31
3.5. Uloga odgojitelja u poticanju kreativnosti djeteta pomoću slikovnice	32
3.6. Ograničenja kreativnosti.....	33
3.7. Mjerenje kreativnosti	34
4. SLIKOVNICE I NJIHOVA ULOGA U KREATIVNOSTI	39
5. ZAKLJUČAK	40
POPIS SLIKA.....	46
SAŽETAK.....	47
SUMMARY.....	48

1. UVOD

Slikovnice su važan izvor učenja jezika, koncepata i lekcija za djecu. Slikovnice koje podržavaju učenje djece značajne za prijenos novih spoznaja i razmišljanja u stvarni svijet. One značajno utječu na dječje učenje i prijenos riječi i slova, koncepte znanosti, rješavanje problema, prenošenje moralnih vrijednosti i razvoj kreativnosti. Kreativnost nije samo sposobnost maštanja i stvaranja slika o pročitanoj priči, već sposobnost primjene naučenih znanja na spoznaje i iskustva u stvarnom svijetu. Stoga je svrha ovog rada prikazati slikovnice i kreativnost djeteta, dok je cilj povezati utjecaj slikovnice na kreativni razvoj djeteta kroz primjere. Za potrebe istraživanja, izrade, sastavljanja i pisanja ovog rada korištene su različite metode istraživanja. Među korištenim znanstvenim metodama su sljedeće metode: metoda analize, metoda sinteze, deskriptivna metoda, povijesna metoda, metoda komparacije i empirijska metoda. Ovaj rad je podijeljen u nekoliko cjelina. Prva cjelina nosi naslov Teorijski pristup, povijesni razvoj i razlikovanje slikovnice od ilustriranih djela. U toj cjelini govori se o počecima razvoja hrvatske slikovnice, tradicionalnom i suvremenom shvaćanju slikovnice, kako se dijele i koje su joj funkcije, koji je njihov utjecaj na leksički razvoj djeteta, koje su karakteristike dobre i kvalitetne slikovnice, kakav bi trebao biti odabir slikovnice obzirom na dob, te su prikazani autori slikovnica sa zadovoljavajućim kriterijima kvalitete slikovnice. Sljedeća cjelina nosi naslov Kreativnost djeteta i govori o četiri osnovne kategorije kreativnosti, a to su kreativna osoba, proces, produkt i okolina. Prikazana je i razlika između dječje kreativnosti i kreativnosti odraslih, zatim koja je uloga kreativnosti u oblikovanju odgojno-obrazovnog procesa, koja su ograničenja kreativnosti i kako se mjeri kreativnost. U posljednjoj cjelini pod naslovom Slikovnice i njihova uloga u kreativnosti govori na koji način slikovnice utječu na kreativnost djeteta.

2. TEORIJSKI PRISTUP, POVIJESNI RAZVOJ I RAZLIKOVANJE SLIKOVNICE OD ILUSTRIRANIH DJELA

Slikovnica je knjiga, tipično za djecu, u kojoj su ilustracije jednako važne kao - ili važnije od - riječi u pričanju priče. Slikovnice tradicionalno imaju 32 stranice, iako male zlatne knjige imaju 24 stranice. U slikovnicama su ilustracije na svakoj stranici ili na jednoj stranici svakog para okrenutih stranica. Iako je većina slikovnica još uvijek napisana za mlađu djecu, objavljen je niz izvrsnih slikovnica za čitatelje viših razreda osnovne i srednje škole. Definicija "dječje slikovnice" i kategorije slikovnica također su se proširile. Slikovnica kombinira vizualne i verbalne pripovijesti u formatu knjige, najčešće usmjerene na mlađu djecu. S pripovijedanjem ispričanim prvenstveno kroz tekst, razlikuju se od stripova koji to čine prije svega sekvencijalnim slikama. Slike u slikovnicama obično se proizvode na različitim medijima, poput uljanih boja, akrila, akvarela i olovke. Tri najranija djela u formatu modernih slikovnica su „Struwwelpeter“ Heinricha Hoffmanna iz 1845., „Tintin-Lutin“ Benjamina Rabiera iz 1898. i „Tale of Peter Rabi“ Peteru Beatrix Potter iz 1902. Neke od najpoznatijih slikovnica su „Make Way for Ducklings“ Roberta McCloskeya, „The Cat In The Hat“ dr. Seussa i „Where the Wild Things Are“ Mauricea Sendaka. Medalja Caldecott (ustanovljena 1938.) i Kate Greenaway (ustanovljena 1955.) dodjeljuju se svake godine za ilustracije u dječjoj književnosti. Od sredine 1960-ih nekoliko je nagrada za dječju književnost uključivalo kategoriju slikovnica. Slikovnice su najčešće usmjerene na malu djecu, a iako neke mogu imati vrlo osnovni jezik, posebno osmišljen kako bi djeci pomogao da razviju svoje čitalačke vještine, većina je napisana rječnikom koji dijete može razumjeti, ali ne mora i čitati. Iz tog razloga slikovnice imaju dvije funkcije u životu djece: odrasli ih prvo čitaju mlađoj djeci, a zatim ih djeca sama čitaju kad počnu učiti čitati. Neke su slikovnice objavljene sa sadržajem namijenjenim starijoj djeci ili čak odraslima. „Tibet: Through the Red Box“ od Petera Sisa, jedan je primjer slikovnice namijenjene odrasloj publici. Među slikovnicama postoji nekoliko podžanrova, uključujući abecedne knjige, konceptualne knjige, brojalice, knjige kalendara, vizualne novele i knjige o igračkama. Knjige na „ploči“ - slikovnice objavljene na tvrdom kartonu - često su namijenjene mlađoj djeci za upotrebu i igru; karton se koristi za naslovnice, kao i za stranice, a trajniji je od papira. Druga kategorija su pokretne knjige, poput skočnih knjiga, koje koriste papirnati inženjering kako bi

dijelovi stranice iskakali ili se uspravljali kada se stranice otvaraju. „The Wheels on the Bus“, Paul O. Zelinsky, jedan je od primjera skočne slikovnice bestselera. Proizvodnja ilustriranih knjiga datira iz najranijih dana uvezivanja knjiga. Srednjovjekovne osvijetljene rukopise naručili su bogati, a crtali religiozni prepisivači. Možda najvažnija tradicija srednjovjekovne umjetnosti u pogledu razvoja slikovnica je „Poor Man's Bible“ koja je nastojala ilustrirati važne biblijske događaje kako bi ih nepismeni mogli razumjeti (Hunt, Ray, 1996.). Te su se ilustracije obično nalazile ili na vitražima ili kao osvijetljenje u Paupersovim Biblijama. Orbis Pictus iz 1658. godine od strane John Amos Komenski bila je najranija ilustrirana knjiga koja je bila namijenjena posebno za djecu. To je nešto poput dječje enciklopedije, a ilustrirano je drvorezima (Hunt, Ray, 1996.). „A Little Pretty Pocket-Book“ iz 1744. Johna Newberyja bila je najranija ilustrirana knjiga-priča koja se na tržištu prodavala kao malo zadovoljstvo čitanja na engleskom jeziku namijenjena građanima. Njemačke knjige za djecu poput „Struwwelpeter“ iz 1845. godine pisca Heinricha Hoffmanna, te „Max and Moritz“ iz 1865. godine autora Wilhelma Buscha bile su među najranijim primjerima modernog dizajna slikovnica. Zbirke bajki s početka devetnaestog stoljeća, poput one braće Grimm ili Hansa Christiana Andersena, bile su oskudno ilustrirane, ali počevši od sredine devetnaestog stoljeća, zbirke su objavljivane sa slikama ilustratora poput Gustava Doréa, Fedora Flinzera, Georgea Cruikshanka, Vilhelma Pedersen, Ivana Bilibin i Johna Bauer. Dvanaest knjiga Andrewa Langa „Fairy Books“ objavljenih između 1889. i 1910. ilustrirali su, među ostalima, Henry J. Ford i Lancelot Speed. Knjiga „Alice's Adventures in Wonderland“ Lewisa Carrolla, koju je 1866. ilustrirao John Tenniel, bila je jedna od prvih vrlo uspješnih dječjih knjiga o zabavi. Knjige o igračkama uvedene su u drugoj polovici devetnaestog stoljeća, a odnosile u se na male knjige u kojima dominira likovna umjetnost u odnosu na tekst. Takve knjige imale su veći udio slika u odnosu na riječi nego ranije knjige, a u mnogima su slike bile u boji. Najbolje od njih ilustrirali su trijumfalni engleski ilustratori Randolph Caldecott, Walter Crane i Kate Greenaway, čija je povezanost s tadašnjim štampačem u boji i graverom drveta Edmundom Evansom proizvela knjige velike kvalitete. Krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća mali broj američkih i britanskih umjetnika zarađivao je za život ilustrirajući knjige za djecu, a to su: Rose O'Neill, Arthur Rackham, Cicely Mary Barker, Willy Pogany, Edmund Dulac, W. Heath Robinson, Howard Pyle, ili Charles Robinson. Općenito, ove ilustrirane knjige imale su od osam do dvanaest stranica ilustriranih

slika ili ploča uz klasičnu dječju knjigu priča. Slikovnica „Tale of Peter Rabbit“ Beatrix Potter objavljena je 1902. godine s neposrednim uspjehom. „Peter Rabbit“ bila je Potterova prva od mnogih „Tale of ...“ slikovnica, uključujući „Tale of Squirrl Nutkin“, „Tale of Benjamin Bunny“, „Tale of Tom Kitten“, „Tale of Jemima Puddle-Duck“, a to su nabrojana samo neka od njezinih djela u godinama koje su prethodile 1910. godini. Švedska autorica Elsa Beskow napisala je i ilustrirala četrdesetak dječjih priča i slikovnica između 1897.–1952. godine. U Sjedinjenim Američkim Državama su se ilustrirane priče za djecu pojavile u časopisima poput „Ladies Home Journal“, „Good Housekeeping“, „Cosmopolitan“ i „Woman's Home Companion“, namijenjenih majkama za čitanjemlađoj djeci. Neki jeftini periodični časopisi privlačni maloljetnim čitateljima počeli su se pojavljivati početkom dvadesetog stoljeća. Slikovnica „Little Black Sambo“ od Helen Bannerman objavljena je 1899. godine i prošla brojne tiske i verzije tijekom prvog desetljeća dvadesetog stoljeća. Bila je dio niza knjiga malog formata pod nazivom „The Dumpy Books for Children“, koje je objavio britanski izdavač Grant Richards između 1897. i 1904. godine.

2.1. Počeci hrvatske slikovnice

Prve hrvatske slikovnice organizirane su tematski, u područjima koja su se bavila (www.ifla.org):

- a) životinjama,
- b) dječjim svakodnevnim životom,
- c) dječjim igrama ili
- d) abecedom.

Tekst koji se redovito pojavljuje sa slikom kratka je vizualna novela. Ovo je bio najčešći književni oblik u slikovnicama do 1945. godine. Te priče slične su standardnoj produkciji proze za djecu tog doba. Predstavljena su uglavnom dva modela: jedan osvjetljavajući, moralizatorski, otvoren, patetičan, domoljubni i drugi više anegdotski i sentimentalni. Na početku, prozni tekstovi u hrvatskim slikovnicama vrlo su rijetki. Ako ih se i pronašlo, to su uglavnom bile kratke didaktičke priče i jedna takva priča odnosi se na jednu sliku. Didaktičke priče i basne predstavljaju najraniji oblik proze za djecu, a može se naći ne samo u različitim kalendarima, već i u knjigama namijenjenim dječjoj zabavi. Andrija Maurović bio je najplodniji hrvatski

ilustrator između dva svjetska rata. Ilustrirao je slikovnicu „Dodo i Buco“ Slavka Ježića. Najplodniji autor tekstova za slikovnice bio je novinar Dinko Chudoba, odnosno D. T. Vragoba. Ali prva cjelovita hrvatska slikovnica (čiji je autor i ilustrator Hrvat) dječji je udžbenik o zdravlju pod nazivom „Dječja čitanka o zdravlju“ iz 1927. godine. Ivana Brlić Mažuranić napisala je tekst, a Vladimir Kirin ju je ilustrirao. Ivana Brlić Mažuranić hvaljena je kao najbolji hrvatski književnik za djecu. U svojoj knjizi Hrvatske priče iz davnina (Priče iz davnine), objavljenoj 1916. godine, Mažuranić je stvorila niz novih bajki, ali koristeći se imenima i motivima iz slavenske mitologije Hrvata. To je zaslužilo njezinu usporedbu s Hansom Christianom Andersenom i Tolkienom koji su također napisali potpuno nove priče, ali zasnovane na nekim elementima stvarne mitologije. Njezina upotreba jezika i njezin stil i danas su poštovani kao uzor jezične čistoće, muzikalnosti i ljepote, a njezini radovi nisu samo dio hrvatske kulturne baštine, već svojom fascinantnom pričom i stvaralačkim šarmom, i dalje privlači pažnju i zanimanje djece. Mnogi su umjetnici ilustrirali njezine priče, ali najupečatljivija su djela Cvijete Job. Nažalost, ove slikovnice više nisu dostupne za kupnju, ali dvije od njih, a to su „Potjeh“ i „Regoč“, mogu se pročitati online u Međunarodnoj dječjoj digitalnoj knjižnici (ICDL).

Slika 1. Prikaz naslovnica slikovnica „Potjeh“ i „Regoč“ Ivane Brlić Mažuranić¹

U poslijeratnim desetljećima razvijala se proizvodnja slikovnica u Hrvatskoj, prateći svjetske trendove i uvodeći različite sadržaje (www.ifla.org):

- a) pjesme i priče u rimi,
- b) poslovice,

¹ Izvor:www.ifla.org, 28.10.2020.

- c) zagonetke,
- d) priče o događajima, predmetima, životinjama, okolišu,
- e) problematične priče,
- f) priče o životu,
- g) fikcija,
- h) bajke.

Razvojem dječjih knjižnica, dječji knjižničari u Hrvatskoj imali su vrlo važnu ulogu u uvođenju "dobrih slikovnica" za svoje korisnike. Morali su uzeti u obzir nekoliko kriterija za ocjenjivanje (www.ifla.org):

- a) visoka kvaliteta (jezik, ilustracije, oprema),
- b) primjerenost različitih dobnih skupina s obzirom na psihofizički razvoj djeteta,
- c) sadržaj i format,
- d) odražavanje različitih vrijednosti i mišljenja,
- e) usklađenost s ulogom i
- f) misija knjižnice.

Osamdesetih godina didaktički pristup je prevladao, dok je tijekom devedesetih godina i kasnije, došlo do promjena u trendovima, odnosno pojavile su se "problematične slikovnice", odnosno slikovnice koje progovaraju i razgovaraju o osjećajima, suočavaju se s problemima u komunikaciji i odrastanju, krećući od jednostavnih prema složenijim problemima kao što je strah, razvod roditelja, bolest, smrt, zlostavljanje u obitelji. Ove se slikovnice koriste i u biblioterapiji. Popis od deset kvalitetnih hrvatskih slikovnica kreirali su dječji knjižničari - članovi Povjerenstva za usluge djeci i mladima od strane stručnog tijela Hrvatskog knjižničarskog društva (www.ifla.org). Povjerenstvo je osnovano 1999. godine u okviru Odsjeka za javne knjižnice. Jedna od najprepoznatljivijih aktivnosti Povjerenstva je stvaranje popisa preporučenih knjiga za djecu i mlade. Popis se izrađuje godišnje, sastoji se od deset kategorija koje pokrivaju hrvatske i druge autore, sve dobne skupine, uključujući roditelje i njegovatelje, fikciju i nefikciju. Polazeći od ovog iskustva, svaka je knjižničarka napravila popis svojih omiljenih hrvatskih slikovnica, slijedeći zadane kriterije, a zatim je izvršen odabir, prema broju glasova.

2.2. Tradicionalna i suvremena shvaćanja slikovnice

Postoji velika razlika između tradicionalnog i suvremenog shvaćanja slikovnice. Tek se posljednjih dvadeset godina modernizam pojavio u bilo kojem obliku u knjigama i slikovnicama. Nešto što se klasificira kao „moderno“ karakterizira široki skepticizam, subjektivizam ili relativizam prema humanističkom pristupu koji više ne djeluje. Ovaj se pokret u velikoj mjeri odnosio na književnost i očit je u današnjim slikovnicama. Okosnica zašto je modernizam primijenjen na dječju književnost jest njegova privlačnost i prisutnost, u usporedbi s normalnim, linearno strukturiranim tradicionalnim slikovnicama. Kao primjer mogu se uzeti dvije verzije priče o „Vuku i tri prašćića“. Usporedbom iste priče s modernom verzijom i tradicionalnim pripovijedanjem, definitivno se očitava velika razlika između dva žanra/teme.

Slika 2. Tradicionalna i suvremena priča o Vuku i tri prašćića²

Priča Walta Disneya o „Vuku i tri prašćića“ i priča Jon Scieszka „Istinita priča o tri mala prašćića“ ponešto se razlikuju. Tradicionalna verzija Walta Disneya očitava glad i žeđ velikih loših vukova da pojedu prašćiće i njihovu potrebu za puhanjem njihovih kuća, te je u ovom slučaju naglasak stavljen na tri prašćića i njihovo viđenje situacije. Suprotno tome, moderna priča Jon Scieszka zaranja u „stvarnu“ priču viđenu očima, odnosno kroz perspektivu vuka. Opisivanje naslova tradicionalne slikovnice znači definiranje slikovnice kao duge tradicionalne vrste knjige koja se čita. Da bi izraz „tradicija“ zauzeo svoje mjesto u slikovnici, nekoliko stvari mora ostati isto, a to su (www.davidwiesner.com):

² Izvor: www.postmodernhcl.weebly.com, 30.10.2020.

- a) struktura mora biti linearna, to je početak, sredina i kraj,
- b) mora sadržavati slike, ali ne nužno i tekst,
- c) predviđena publika su oni koji čitaju djeci,
- d) povezano s obrazovnim ciljevima,
- e) općenito uređena pripovijest; logično ispričana radnja, autoritativna razlučivost.

Slikovnice su polazna točka na kojoj dijete počinje čitati, pomoću vizualnih podražaja dijete može razumjeti čitav svijet knjige. Prije nego što pročitaju riječi, djeca čitaju slike (www.davidwiesner.com). Svrha slikovnica je upoznati djecu s pismenošću, u ovom slučaju sa slikama, čak i ako nema riječi. Kako dijete razvija svoje vještine pismenosti, riječi se mogu kombinirati sa slikama kako bi stvorile značenje, vodeći dijete da čita tekst, kao i da gleda slike. Vizualno čitanje jednako je važno za djetetov razvoj kao i čitanje pisanog jezika. Sveukupno, slikovnice djecu od malih nogu uče različitim oblicima jezika poput ponavljanja, ritma, poezije, izražavanja i osjećaja. Ako je dijete izloženo slikovnicama od malih nogu, ne samo da će ono shvatiti povezanost slika i teksta, već će učvrstiti alate kako izvući značenje iz oba oblika pismenosti. Izraz modernizam znanstveni je stav da ljudi mogu razumom cijeliti logiku i poredak kroz misao i razum. Modernizam je jedna perspektiva, između ostalih konceptualnih i teorijskih okvira, koja je predložena da objasni neke temeljne promjene očite u mnogim suvremenim slikovnicama (Pantaleo, 2014.). I moderne i tradicionalne slikovnice definitivno su čitljive djeci svih dobnih skupina, no obje nude različitu temu i izazov za učenje djeteta. Tek u posljednjih dvadeset godina modernizam se počeo očitovati u slikovnicama. Slikovnica moderne kvalitete ima ometajuća očekivanja, nema definitivan početak, sredinu ili kraj; ili nema osjećaj zatvaranja. Mnogi autori primjenjuju moderne strategije u knjigama koje objavljuju. Te strategije mogu biti složene, odvažne i sofisticirane.

2.3. Kako se dijele i koje su funkcije slikovnica

Slikovnice se dijele na osnovi različitih kriterija, s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenta. Po obliku slikovnice su leporello, pop-up, nepoderive, slikovnica igračka te multimedijalna slikovnica koja uključuje sliku, tekst i zvuk, a u svijetu je sve češća i elektronička slikovnica. Njezina

izrada uz likovnu i tekstualnu komponentu, uključuje i primjenu novih tehnologija, a ta činjenica ujedno podrazumijeva i njihovi primjenu pri korištenju slikovnice. Prva slikovnica za iPad i iPhone jest „Slonić Oscar“ Andree Petrlik Huseinović (Martinović, 2011.). Slikovnice po strukturi mogu biti narativne i tematske. Prema sadržaju su vrlo raznolike i gotovo je nemoguće navesti sve skupine tema kojima slikovnice pripadaju, a neke od njih su životinje, igre, fantastika, abeceda, svakodnevni život kao i gore već navedene u radu. Kada govorimo o tehnikama slikovnica pri oblikovanju likovne dimenzije Antonia Balić-Šimrak u časopisu „Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima“ pristup izradi ilustracija podijelila je po sljedećim stilovima:

- a) Apstraktni stil – jednostavan i sažet pristup u kojem se ističu likovni elementi poput boje, forme i koncepta:
- b) Stripovski stil – naglašava emociju putem boje
- c) Impresionistički – zaustavlja trenutak koji se događa s naglaskom na svjetlosnim efektima
- d) Folklorni stil – nadovezuje se na tradiciju u smislu sadržaja i tehnika izrade
- e) Naivni stil – doima se vrlo dječjim u izvedbi, odlikuje se dvodimenzionalnošću i plošnim slikarskim pristupom
- f) Realistički – objekte i likove tretira precizno, uredno i realistički
- g) Nadrealistički – prikazuje imaginarne i iznenađujuće prizore s mnoštvom maštovitih detalja
- h) Romantičarski stil – naglašava raskošno ukrašavanje oko prizora u slikovnici u stilu starih majstora (Balić-Šimrak, Narančić-Kovač, 2011.)

U prošlosti prve knjige za djecu su služile prije svega kao sredstvo za proučavanje te moralni, duhovni i vjerski odgoj djece, a jedna od prvih takvih knjiga objavljena je 1646. *Spiritual Milk for Boston Babes* engleskoga svećenika Johna Cottona koja sadrži vjerske poruke u stihovima. Vrlo je rano razvijena svijest o tome da knjiga za djecu sadrži različite potencijale za shvaćanje knjige za djecu kao sredstva koje možete utjecati na razvoj djeteta. Slikovnice kakve su danas prisutne na tržištu raspoložu pedagoškim, psihološkim, umjetničkim i jezičnim potencijalima utjecaja na dijete te kao takve trebaju biti u korespondenciji s potrebama onoga komu su namijenjene. Glavna svrha slikovnice je da pomogne djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi, da zadovoljava potrebu za novim, pokazuje odnose u ljudskoj okolini, pomaže sposobnosti pamćenja i zapamćivanja logičkih odnosa. Slikovnica predočuje

pojave koje dijete ne susreće, tehnička dostignuća, prometna sredstva i drugo. Navikava dijete na uporabu knjige, razvija potrebu za njom i puža djetetu mogućnost da vidi očima umjetnika. Navedeno tumačenje ukazuje na to da slikovnica ima različite funkcije kroz koje se ostvaruju svi potencijali koje ona posjeduje. Zato ju je moguće odrediti kao multifunkcionalan model (Martinović, 2011.). Slikovnica ima za djecu nekoliko funkcija, a one korespondiraju s potrebama u odgoju u predškolskoj dobi i dobi čitatelja početnika, a to su (Martinović, 2011.):

- a) Informacijsko-odgojna funkcija – omogućuje da dijete razvija svoje mišljenje – sposobnosti analize, sinteze, usporedbe, uopćavanja; pomaže djeci razumjeti kauzalne veze među stvarima i pojavama te doći do potrebnih informacija, osvijestiti i riješiti probleme kojih nije bilo svjesno ili ih nije znalo izraziti, ujedno osigurava da dijete ima pristup sadržajima vezanim uz njegove osjećaje, zdravlje, osobine, ličnosti i ponašanje uz odnose u obitelji i društvu.
- b) Spoznajna funkcija – ima zadaću da djetetu omogući provjeru njegovih spoznaja i zanimanja o stvarima, odnosima i pojavama te time pružiti povratnu informaciju o njihovoj ispravnosti.
- c) Iskustvena funkcija – sastoji se od pružanja posrednoga iskustva djetetu. Mnogo toga što dijete ne može doživjeti neposrednim iskustvom ono može naučiti i spoznavati kroz slikovnicu. Slikovnica može djetetu omogućiti učenje o multikulturalnosti, traumatičnom iskustvu rata ili nasilja o posebnim potrebama pojedinaca te ostalim društvenim temama, starim zanatima, dalekim zemljama. U slikovnicama se takve ili slične teme obrađuju na zanimljiv i duhovit način, nenametljivo i u prenesenom značenju.
- d) Estetska funkcija – ima zadaću da kod djece izaziva različite emocije i doživljaje. Kroz estetsku funkciju omogućuje se razvijanje osjećaja za, utjecaj na oblikovanje stavova i zanimanje za knjigu te razvoj ljubavi prema čitanju koje može biti iz užitka ili zabave.
- e) Govorno-jezična funkcija – slikovnica potiče i podupire razvoj fonemske i fonološke osviještenosti, djetetov morfološki i sintaktički razvoj, usvajanje i bogaćenje rječnika, poznavanje i karakteristika teksta te načina njegova funkcioniranja kao i drugih predčitačkih vještina.
- f) Zabavna funkcija – vrlo bitna funkcija jest da slikovnica zabavi dijete; slikovnica prije svega treba sadržavati za dijete zabavan sadržaj.

Sve navedene funkcije se međusobno isprepliću, te se rijetko jedna ostvaruje neovisno o drugoj, a posebice je to izraženo kod govorno-jezične funkcije. Ona se ostvaruje paralelno s ostalim funkcijama, a vrlo često i kao njihova posljedica. Budući da je slikovnica u najčešće slučajeva prvi pisani tekst s kojim se dijete susreće, njezinu je ulogu općenito, a posebice u okviru općega razvoja djeteta i uloge u razvoju njegova jezika moguće označiti kao vrlo važnu.

2.4. Utjecaj slikovnice na leksički razvoj djeteta

Zašto su slikovnice toliko važne? Kombinacija riječi, simbola i slika za prenošenje priповijesti uvijek je bila vrlo važna u obrazovanju i učenju djece. Iako se proces obrazovanja tijekom godina mijenjao, postavlja se pitanje zašto su slikovnice još uvijek toliko važne. Glavna razlika između slikovnica i ostalih knjiga je u tome što su slikovnice vrlo ilustrirane, one su suradnja riječi i slika, i oboje je jednako važne u pričanju priče, te izravnoj komunikaciji s djecom. Tehnike kojima se umjetnici koriste razlikuju se (Calabrese, 2010.). Neki umjetnici još uvijek koriste tradicionalne medije i to su oni koji rade s olovkama, bojama i tintom, dok drugi koriste računalo kao svoj odabrani alat i digitalno crtaju i slikaju. Neki umjetnici počinju crtati tradicionalno, a zatim digitalno poboljšavaju svoj rad. U prodaji je mnogo formata slikovnica, a e-knjige postaju sve popularniji izbor. U porastu je i broj interaktivnih knjiga, koristeći glasove, zvukove i pokretne ilustracije za poboljšanje priče. Slikovnice od kartona jače su i izdržljivije za male ruke, ali uobičajena slikovnica većeg formata obično ima 32 stranice, iako neke mogu biti i duže, za uzrast od tri do osam godina (Calabrese, 2010.). Dakle, glavno je pitanje zašto djeci trebaju slikovnice. Što je najvažnije, djeci je potreban vizualni jezik, a slike s riječima omogućuju djeci da istražuju svijet unutar vlastite mašte i povežu se s likovima koji su prikazani, i na taj način im priča postaje stvarna. Također pomažu mladim čitateljima da vizualiziraju priču, a ako ne razumiju riječi, slike im mogu pomoći da shvate značenje. Slike prenose značenje koje pomaže djeci da razumiju čak i ako ne mogu čitati. Čitanje slikovnica je više-senzorno iskustvo, riječi pomažu povećati rječnik, ponavljanjem riječi omogućava se djetetu da sudjeluje u komunikaciji i izražavanju, što dovodi do pamćenja novih riječi koje će kasnije koristiti. Slikovnice bi trebale biti prva luka za djecu koja počinju učiti riječi kojima opisuju svijet oko sebe. Kada zajedno čitaju knjigu, uspostavlja se veza

između odraslih i djeteta, a to je važan dio djetinjstva jer može učvrstiti odnose s roditeljima, bakama i djedovima. Drugi je razlog taj što djeca vole crtati i vrlo dobro reagiraju na boje, oblike i linije. Neki ljudi odrastaju uz ove vještine, a to je i dalje nevjerojatno važna vještina, jer crtanje bi trebalo biti jednako važno kao i pisanje. Širok je niz vrlo zanimljivih i kvalitetnih pitanja unutar slikovnica, zatim mogućnosti podučavanja o uzrocima i posljedicama, razni primjeri koji mogu djeci dati moralni kompas za njihove osjećaje, te načini kako podučiti djecu što je ispravno, a što loše (Calabrese, 2010.). Uz to, mogu pomoći u snalaženju u opasnim situacijama i upoznati djecu s teškim temama, poput smrti i tuge. Ove lekcije vode dijete u odraslu dob i uče o svijetu ne samo s riječima, već i slikama, što može samo produbiti razumijevanje sadržaja slikovnice. Pretjerani izrazi i šareni likovi također su korisni, a prikazivanje socijalnih interakcija može djetetu dati ideju o tome kako se ponašati. Konačno, slikovnice su silno zabavne. Knjige bi trebale biti uzbudljive i zanimljive, a čitanje i gledanje slikovnica trebalo bi biti vrijeme kojemu se dijete raduje svaki dan. Ako čitanje postane jednolični posao, djeca neće pokazati interes za samostalno čitanje. Knjige nisu nužno složenije od slikovnica. Zapravo se rječnik i struktura rečenica u slikovnicama mogu smatrati pojednostavljenim u usporedbi sa slikovnicama starije razine (Calabrese, 2010.). Mnoge slikovnice napisane su na višoj razini čitanja, koriste nevjerojatno složene rečenice i nude zanimljive zaplete. Ilustracije slikovnica pomažu djeci da razumiju ono što čitaju i omogućuju mladim čitateljima da analiziraju priču. Kada djeca imaju poteškoća, ilustracije im mogu pomoći da shvate značenje onoga što čitaju. Ilustracije su također moćan način da pomognu djeci da shvate priču. Djeca vole umjetnost. Bez obzira na razlog zbog kojeg su djeca privučena knjizi, to je sredstvo za navođenje na čitanje. Slikovnice djeci omogućuju vježbanje zvukova jezika, a na roditeljima je odgovornost uvoditi nove i zanimljive riječi u svakoj prilici. Ritam i rima u mnogim slikovnicama čine izvrsno čitanje naglas, a djeca lakše uče riječi kad ih često čuju. Ponavljanje u mnogim slikovnicama djetetu omogućuje sudjelovanje u priči. Mladi čitatelji uzbuđeni su kad mogu predvidjeti nadolazeću riječ, a djeca uče vještine poput fonemske svijesti, fonike, razumijevanja i tečnosti prilikom čitanja. Slikovnice mogu biti multisenzorne, što pomaže djetetovom umu i potiče njegovu maštu. Ne samo da djeca čuju priču, već vide i ilustracije, mirišu i dodiruju stranice. Slikovnice mogu biti koristan alat za podučavanje pojma uzroka i posljedice. One pomažu u razvijanju osjećaja za priču. Slikovnice omogućuju posve drugačiju, interaktivniju komunikaciju

između roditelja i djeteta: omogućavaju roditeljima da vrijeme provode razgovarajući sa svojom djecom o priči, slikama i riječima. Ova interakcija doprinosi razumijevanju pročitano. Slikovnice omogućavaju da se s djetetom razgovara o onome što se nalazi na svakoj stranici, pa je vrlo uputno razgovarati o onome što se dogodilo u priči, pitati djecu što misle o likovima, kako se osjećaju nakon pročitane slikovnice i upitati ih što misle o događajima koji su se dogodili. Slikovnice su zabavne, a ključno je da uvijek mogu učiniti doživljaj čitanja zabavnim i vrijeme kojem se dijete možete radovati. Čitanje nikada ne treba doživljavati kao dosadan posao. Treba ga učiniti što zanimljivijim, zabavnijim, edukativnijim i veselijim za svako dijete, kako bi u kasnijoj dobi upravo čitanje postalo vrlo zanimljivi i zabavan izvor prikupljanja informacija i znanja o svijetu i pojavama. Važno je poticati djecu da čitaju svega što mogu, uključujući slikovnice, stripove, pa čak i web stranice prilagođene djeci. Nije važno što čitaju sve dok čitaju i dok im čitanje predstavlja zabavu i vrijeme kojem se vesele.

2.5. Kakva treba biti dobra i kvalitetna slikovnica

Kvalitete, značajke, svrha, cilj, dob čitatelja kojima je namijenjena i funkcije razvoja koje slikovnica treba imati, to su zapravo samo neki od čimbenika koji pred stvaratelje slikovnice postavljaju visoke zahtjeve s ciljem što uspješnijeg ostvarivanja njezinih potencijala. Svi čimbenici koji su navedeni također istovremeno nalažu da se pri procjeni kvalitete slikovnice u obzir ne uzimaju samo kriteriji koji se primjenjuju u proučavanju dječje književnosti nego i kriterij za procjenu likovne umjetnosti, jezika i književnosti. Zatim se procjenjuje likovno-tehnička opremljenost i usklađenost knjige. U usklađenost knjige se ubraja oblik knjige, veličina, primjerenost uveza u odnosu na sadržaj i dob djeteta kojoj je knjiga namijenjena. Procjenjuju se još i namijenjenost dobi te obrada teme kod problemskih slikovnica. Stoga, u analizama slikovnica sudjeluju stručnjaci raznih profila, a neizostavno književnici, likovni umjetnici, pedagozi te profesori književnosti i jezika (Martinović, 2011.). Postavlja se pitanje kako bi trebala izgledati slikovnica koja zaslužuje najviše ocjene u procjeni njezine kvalitete. *Orbis sensualium pictus* (Oslikani osjetilni svijet) naslov je djela pedagoškog reformatora, teologa i filozofa Jana Amosa Komenskog koji je tvrdio da poučavanje kvalitete slikovnica mora polaziti od osjetilnih zapažanja. Tim djelom započeo je i razvoj dječje književnosti, ali i shvaćanje da se djetetu mora pristupiti

drugačije nego odraslom čitatelju. Orbis sensualium pictus je nešto između slikovnog rječnika i slikovnice i kao takav se smatra pretečom slikovnice. Istraživač je sliku uvidio kao univerzalni jezik i uz njenu pomoć opismenjao i djecu i odrasle, no držeći se načela da slikovnica mora biti psihološki, lingvistički i pedagoški ispravna. Iako je prošlo gotovo više od tri i pol stoljeća od objavljivanja ovog latinskog djela, sa zadanim bi se načelima složile i suvremena pedagogija, psihologija, književnost, ali i likovna umjetnost. Ilustracija, slika, crtež ne zahtijevaju prijevod, stoga slikovnica kao zasebna vrsta dječje književnosti ima otvorene granice. Danas slikovnice postoje u najraznovrsnijim oblicima, stoga možemo naići na slikovnice-igračke, reljefne slikovnice, harmonika slikovnice, strip slikovnice, platnene i spužvaste slikovnice za krevet, plastične za kadu, ozvučene slikovnice multimedijske, digitalizirane, pop-up slikovnice...Već uočavamo da te otvorene granice, različite vrste i šaroliki materijali za izradu slikovnica postaju dvosjekli mač s obzirom na ranije navedena načela važeća od Komenskog do danas. Ako se uz to spomene da bi slikovnica trebala imati sklad umjetnosti; slikarstva i književnosti, ona prema namjeni može biti umjetnička ili spoznajna. U novije vrijeme se pojavila i problemska slikovnica koja nema zabranjenih tema i ako smo svjesni da su „odrasli“ odgovorni za razvoj dobrog ukusa i sigurno i zdravo odrastanje, onda možemo zaključiti da slikovnicu nije lako odabrati. Takva izdanja slikovnica možemo pronaći u svakom trgovačkom centru. Kako bismo odabrali dobru slikovnicu, prije svega valja kupovati u knjižarama. Za biranje treba izdvojiti vrijeme, posebice ako u knjižaru vodimo i dijete, što je svakako najbolja opcija. Valja naglasiti da su za malo hrvatsko tržište, autorska prava i kvalitetni prijevodi skupi. Zbog toga je često jedan od kriterija za odabir prave slikovnice, visoka cijena. Ako dijete naviknemo na lošu i jeftinu slikovnicu, ono se može naviknuti na bezvrednu sklonost kiču i šundu, može ga emocionalno ostaviti indferentnim, jezično ga može zbuniti svojom neprimjerenošću i dosadom te ga odbiti od svijeta knjige. Takve posljedice u konačnici su najskuplje. Kvalitetna slikovnica jasno ističe imena autora i ilustratora, stoga se slikovnice bez imena autora ne bi trebale ni kupovati. Slikovnica koja „više“ s polica i zove nas blještavim prodornim bojama obogaćenim zlatnim i srebrnim šljokicama najbolje je ostaviti na polici da i dalje više. Velika zamka u koju najčešće roditelji upadaju prilikom odabira slikovnica su prerade poznatih bajki. Tu se nude najrazličitiji oblici skraćivanja i prerade bajki „Crvenkapica“, „Snjeguljica“, „Mačka u čizmama“ i sl. Takve priče su najčešće pune nelogičnosti, predaleko su od originala i nerijetko su prepune kako

stilskih tako i pravopisnih pogrešaka. Ako se prerada priče radi kako bi se prilagodila spoznajnim mogućnostima djece mlađe dobi, takva prerada ima smisla samo u slučaju kada ju radi vrlo stručna osoba, po mogućnosti književnik. Susretnemo li se sa slikovnicama koje na margini imaju tipke za mukanje, kokodakanje, trubljenje, bubnjanje? Takve slikovnice zovu se zvukovne slikovnice i one bi vjerojatno trebale imati funkciju da djecu nauče razlikovati glasanja životinja i svirku pojedinih glazbala. Srećom, baterije se brzo istroše pa je i to vrsna edukacija kraćeg vijeka. Zvukovne slikovnice najčešće nastave zavijati izuzetno snažnim bojama i neprilično bogatim crtežom, ali to već lakše riješimo jednostavnim okretanjem glave na drugu stranu.

2.6. Odabir kvalitetne slikovnice obzirom na dob djeteta

Slikovnice pokrivaju širok raspon tema i stilova pisanja. Mnoge kategorije slikovnica se preklapaju, a popis bi se mogao proširiti i na brojne druge pristupe. Također, mnoge knjižnice održavaju popise preporučenih knjiga o različitim temama za različite dobne skupine. Prilikom odabira kvalitetne i dobre slikovnice moguće je savjetovati se s knjižničarem oko prikladnosti slikovnice određenoj dobnoj skupini djece. Knjige za najmlađu djecu, odnosno do 3 godine starosti, usredotočuju se na osnovne pojmove, kao što su boje, oblici, veličine, brojevi, zvukovi i slično. U stvari, mnogi izdavači ovu vrstu knjiga nazivaju "knjige koncepta" jer su napisane kako bi prenijele izravne informacije, umjesto složene priče. To ne znači da ih je jednostavno napisati ili im nedostaje mašte. Daleko od toga. Pisanje za najmanju djecu poseban je talent koji zahtijeva sposobnost vremenskog testiranja materijala na svjež, nov način. Evo nekoliko tema koje se mogu vjerojatno naći u knjigama za vrlo malu djecu (www.writingpicturebooksforchildren.com):

- a) imenovanje stvari – vrlo je važno znati kako djeca uče jezik, jer kroz imenovanje stvari djeca uče pojmove. Imenovanje knjiga može se grupirati u kategorije. Svakodnevni predmeti, na primjer: žlica, stolica i šalica, ili dijelovi tijela: nos, trbuh i nožni prsti, ili imenovanje životinja, biljaka, hrane, igračaka. Često pisac pretpostavlja glas roditelja ili skrbnika, razgovarajući izravno s djetetom: "Ovo je tvoj nos, ovo su tvoji nožni prsti."
- b) kontrasti – dok djeca istražuju svijet oko sebe, uče o kontrastima i suprotnostima: veliko nasuprot malom, visoko nasuprot niskom, otvoreno

nasuprot zatvorenom, glasno nasuprot tihom, a popis se može nastaviti. Ponekad kontrasti pružaju priliku za pisanje tipa pitanja / odgovora. "Koji je velik?" "Koji je mali?"

- c) jednostavne priče – priče za najmlađu djecu obično imaju jedan glavni lik i radnju.
- d) lagane narodne priče – djeca predškolske dobi često vole bajke s puno kontrasta i akcije. Primjerice, slikovnice o Vuku i sedam kozlića ili Vuk i tri praščića.
- e) učenje suočavanja – suočavanje s osjećajima također postaje velika stvar za malu djecu. Upravo slikovnice koje pomažu djeci da razumiju i nose se s osnovnim osjećajima uvijek su popularne za ovu dobnu skupinu.

Slikovnice za djecu od četiri do osam godina starosti, odnose se na djecu predškolske i školske dobi koja su počela istraživati svijet izvan obitelji. Priče za ovu dobnu skupinu mogu biti realne ili koristiti fantazije, ali obično se bave problemima s kojima se djeca suočavaju kako im se životi usložnjavaju. Neke od najpopularnijih tema slikovnica uključuju (www.writingpicturebooksforchildren.com):

- a) stvaranje novih prijateljstava – prijateljstvo je veliki problem, ne samo za djecu rane predškolske dobi već i za djecu školske dobi jer moraju steći socijalne vještine suradnje, natjecanja i slično.
- b) interes ka novim vještinama – „Ako u početku ne uspijete ...“ To je rečenica koju djeca uvijek iznova uče kada uče nove vještine. Te knjige uključuju širok spektar aktivnosti, kao što su crtanje, pjevanje, pripovijedanje priča, atletika i zanatstvo svih vrsta. Ove se priče fokusiraju na to kako se djeca osamostaljuju učeći kako raditi stvari za sebe i s drugima.
- c) slijediti ili ne slijediti pravila (i što se događa kada to učine ili ne učine.) – djeca koja krše pravila među najomiljenijim su likovima u dječjim knjigama, kao na primjer „Družba Pere Kvržice“ ili „Čudnovate zgode šegrta Hlapića“. Knjige o kršenju pravila mogu djeci dati do znanja da može biti u redu pogriješiti, otići predaleko ili prijeći granicu, sve dok se pogrešni postupci na kraju isprave.
- d) donošenje izbora – Mogućnost izbora vlastite hrane, odjeće, knjižnične knjige, igre ili čak kućnog ljubimca važne su prekretnice za djecu. Knjige o odabiru usredotočuju se na učenje kako biti pojedinac, kako ostati vjeran sebi i pronaći svoje stajalište.

- e) suočavanje sa strahovima – suočavanje sa strahovima je vrlo važno za djecu. Što je ispod kreveta? Što to vreba u mraku? Knjige o čudovištima, veliki ili mali strahovi, svakodnevne ili izmišljene pojave i događaji, mogu djeci pomoći da se uhvate u koštac sa svojim strahovima.

Realistične slikovnice postaju sve popularnije među izdavačima, učiteljima i knjižničarima. Teme mogu uključivati znanost, povijest, matematiku, pa čak i gramatiku. Evo nekoliko popularnih tema (www.writingpicturebooksforchildren.com):

- a) čudne činjenice iz prirode i znanosti – djeca vole sve što je neobično, čudno i s čime se ne susreću svaki dan. Što čudnije to bolje. To može uključivati vremenske pojave, kako nastaju snježne pahulje, što su vulkani, što su zvijezde, sunce, planeti, jer svi oni mogu biti izvrsni izvori čudnih i fascinantnih činjenica.
- b) povijest koja nije uvijek u knjigama – neke neobične i zanimljive povijesne činjenice također su vrlo zanimljive djeci ove dobi. Kakvo su donje rublje ljudi nosili u kolonijalnim danima? Kako su stari Rimljani prali zube? Kako su srednjovjekovni vitezovi išli u kupaonicu? Što su jeli prapovijesni ljudi? Pojednosti iz svakodnevnog života mogu u slikovnicama "oživjeti" povijest.
- c) važni ljudi za koje djeca (a možda i odrasli) nisu čuli – slikovnice su dobar način da se djecu upozna s manje poznatim likovima iz povijesti. Tu mogu biti malo poznati izumitelji ili obični ljudi koji su činili herojska djela. Lokalna i obiteljska povijest mogu biti izvrstan izvor inspiracije.
- d) matematika, brojevi i geometrija – to su slikovnice koje predstavljaju matematičke pojmove na originalan ili šaljiv način. Problemi s riječima, zagonetke i igre sjajni su načini za stvaranje slikovnica o matematici.
- e) gramatika – poput slikovnica o matematici, dijelovi govora mogu biti zabavni pomoću igara, problema i zagonetki.

Slikovnice mogu biti i ozbiljne. One mogu pomoći mladoj i čak starijoj djeci da se nose s nekim većim i težim problemima s kojima se i odrasli susreću u životu - smrću voljenih, gubitkom, tugom i bolešću. Iako se pisanje o ovim stvarima za djecu može činiti vrlo zahtjevnim, to možete biti vrlo zanimljivo i prihvatljivo za djecu. Ako se roditelji žele pozabaviti teškom temom, važno je zapamtiti da, iako priča možda neće završiti sretno, može završiti s nadom. Najuspješnije slikovnice o ozbiljnim temama poštuju osjećaje djece. One ne propovijedaju, a niti nude apstraktna objašnjenja. Ponekad je najbolji način prenošenja ideje nade pokazati ljudima kako poduzeti

konkretne radnje. Može se potaknuti djecu da učine nešto da se uvijek mogu sjetiti nekoga tko je preminuo, na primjer zasaditi vrt ili posaditi jorgan, ruže i slično. Kad katastrofa prisili obitelj da se presele, poznate rutine mogu učiniti da nova mjesta izgledaju kao kod kuće. Neke ozbiljne teme koje se pojavljuju u slikovnicama uključuju (www.writingpicturebooksforchildren.com):

- a) bolest – pokušati dočarati djetetu kako je to kad se roditelj, prijatelj, član obitelji ozbiljno razboli.
- b) smrt i umiranje – pruža djetetu mogućnost uviđanja kako se nositi sa svojim osjećajima kada umre netko tko mu je bio blizak.
- c) prirodne katastrofe – objasniti djetetu što se događa kad netko izgubi svoj dom ikako djeca i njihove obitelji mogu obnoviti svoj život na novom mjestu.
- d) rat i drugi oblici nasilja – odabrati adekvatan način na koji djeca mogu razumjeti rat, nasilje i veća politička ili socijalna pitanja na jasan i uzrast primjeren način.

Iz navedenog je vidljivo da ne postoji „tipična“ slikovnica. Odabir slikovnice treba prilagoditi dobi i namjeri koja se djetetu želi prenijeti tijekom čitanja slikovnice. Valja imati na umu da čitanje slikovnice treba biti zabavan i zanimljiv način provođenja vremena u kojem se uče nove spoznaje, pojmovi, pojave i činjenice o svijetu koje okružuje dijete.

2.7. Autori slikovnica za djecu sa zadovoljavajućim kriterijima kvalitete

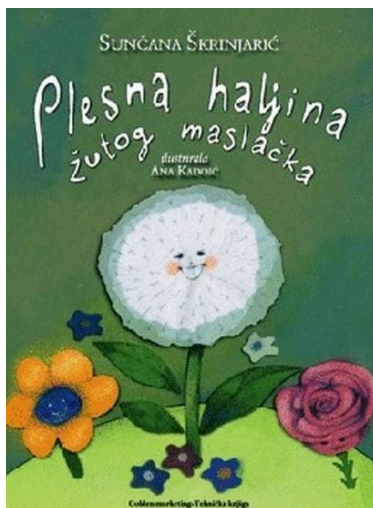
Dječji knjižničari odabrali su ove slikovnice slijedeći nekoliko kriterija, ali glavna ideja bila je odabrati i predstaviti slikovnice koje sami knjižničari vole i preporučuju svojim korisnicima, smatrajući ih knjigama dobre kvalitete, zbog općenitog dojam, izvanrednog teksta i ilustracije od kojih zastaje dah. Neki tehnički aspekti poput fonta i kvalitete papira su se također razmatrali. Drugi kriterij bile su nagrade i priznanja za dječje knjige koje su ove slikovnice ili autori osvojili. To nije bio najvažniji kriterij, ali je knjižničarima služio kao jedna od „smjernica“. Brojne su hrvatske nagrade za ilustratore i autore, a većina autora i ilustratora s ovog popisa nagrađena je nagradama, a neki od autora su i međunarodno priznati i nagrađeni kao što su Andrea Petrlik Huseinović, Svjetlan Junaković, Dubravka Kolanović, Manuela Vladić Maštruko, Vjekoslav Vojo Radoičić, Ana Đokić, Pika Vončina, Tomislav Torjanac,

Marsela Hajdinjak Kreč, Ana Kadoić, Dražen Jarabek i drugi. Hrvatski centar za dječju knjigu, podružnica IBBY-a, također je bio uključen u stvaranje popisa, koji pruža informacije o nagrađenim knjigama i autorima (www.ifla.org).

Slika 3. Autor i ilustrator: Pika Vončina – Emilija u zemlji kotača³

Ovo je slikovnica o Emiliji, ovcu, i njezinoj mnogobrojnoj obitelji. Tekst je jednostavan i kratak, prikladan za djecu koja tek uče čitati samostalno. Ilustracije se poklapaju s tekstom i izražavaju motive koji nisu uvijek izraženi riječima.

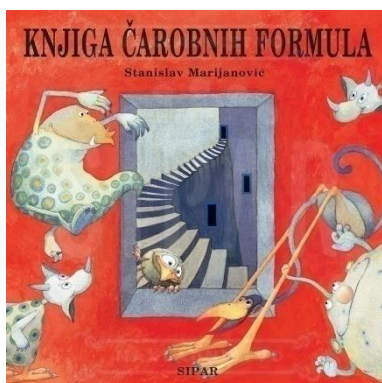
Slika 4. Autor: Sunčana Škrinjarić, Ilustrator: Ana Kadoić – Plesna haljina Žutog maslačka⁴

Teško je vidjeti tajanstveni život cvijeća, jer cvijeće ne govori, čuvajući na taj način tajno mjesto i tajno vrijeme godišnjeg bala cvijeća. Ova pjesnička slikovnica govori o

³ Izvor: www.ifla.org, 29.10.2020.

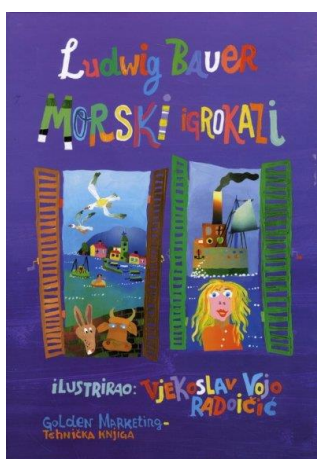
⁴ Izvor: www.ifla.org, 29.10.2020.

velikodušnosti i ljubavi koja leži duboko u svakom srcu, pa čak i onima koji se čine nedodirljivima skriva se neka dobrota koju ponekad treba polako otkrivati.

Slika 5. Autor i ilustrator: Stanislav Marijanović⁵

Ova neobična i duhovita priča predstavlja čitatelju svijet malih, ružnih i nestašnih čudovišta koja su u biti vrlo draga, dobrog srca i dopadljiva. Mala kućna čudovišta pokazuju obilježja i ponašanje djece i odraslih, te prepoznaju i identificiraju se s karakteristikama i imenima koja predstavljaju te likove, te čine samo proces čitanja vrlo zanimljivim.

Slika 6. Autor: Ludwig Bauer, Ilustrator: Vjekoslav Vojo Radičić – Morski igrokazi⁶

Knjiga sadrži dvije duhovite uloge, a to su „Lov na blago“ i „Ronilac na bisere“. Vizualno je vrlo privlačna i zanimljiva slikovnica, jer svako čitanje otkiva novu vrijednost u napisanom tekstu i na živopisnim ilustracijama. Neke stranice sadrže

⁵ Izvor: www.ifla.org, 29.10.2020.

⁶ Izvor: www.ifla.org, 29.10.2020.

„prozore“, a neki od likova u slikovnici, pa čak i cijele scene skrivene u „prozorima“ što doprinosi živosti knjige i ostavlja dojam poput pozornice.

Slika 7. Autor i ilustrator: Svjetlana Junaković⁷

U ovoj slikovnici autor je uspio vratiti sklad u dječji svijet i svijet odraslih. Zanimljivim rješenjem autor dijeli priču na dva dijela. Manji dio opisuje iskustva djevojke zvane Ela, dok najveći dio prikazuje tatina razmišljanja o njima i zajednički ribolov. Međutim, dječja iskrenost i otvoreno srce pokazuju važnost druženja, igranja i zabave, te istinsku vrijednost ljubavi koja spašava živote.

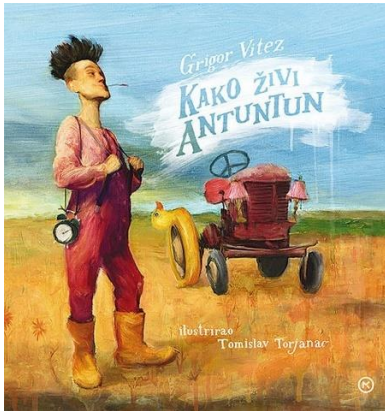
Slika 8. Autor: Sanja Lovrenčić, ilustrator: Tomislav Zlatić – Kako je dobro sa svim tim životinjama⁸

Ova slikovnica uči djecu da u maloj kući ima mjesta za sve, za ljude i mnogo različitih životinja. Svi žive zajedno u harmoniji iako imaju vrlo različite navike, potrebe,

⁷ Izvor: www.ifla.org, 29.10.2020.

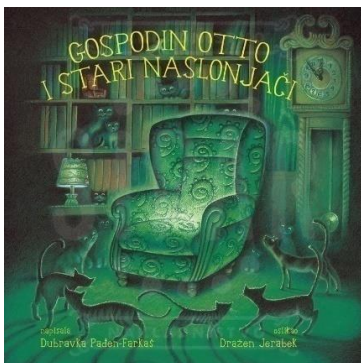
⁸ Izvor: www.ifla.org, 29.10.2020.

karakteristike, različitih su veličina i boja. Ljubav prema životinjama podiže dobrotu u svakoj osobi. Djeca ispunjena ljubavlju postat će sretni odrasli, a to je jedan od načina kako djecu naučiti prihvaćati toleranciju i poštovanje raznolikosti i kako ostvariti skladan zajednički život.

Slika 9. Autor: Grigor Vitez, ilustrator: Tomislav Torjanac – Kako živi Antuntun⁹

Slikovnica je nastala prema antologijskoj pjesmi Grigora Viteza u kojoj su mnoge generacije čitatelja uživale više od stotinu godina. Pjesma nosi snažnu poruku prihvaćanja različitosti među ljudima što je važno razviti u ranoj dobi, jer Antuntun je bio dobrog srca i vrlo posebna osoba, drugačija od svih. Možda ponekad izgleda čudno ili se ponaša na način koji nitko ne očekuje, ali to je zapravo njegova vrijednost. Maštovite ilustracije dobrog srca i neobičnog Antuntuna s puno smiješnih prizora predstavljaju užitek za čitanje djeci i odraslima.

Slika 10. Autor: Dubravka Pađen-Farkaš, ilustrator: Dražen Jerabek – Gospodin Otto i stari naslonjaci¹⁰

⁹ Izvor: www.ifla.org, 29.10.2020.

¹⁰ Izvor: www.ifla.org, 29.10.2020.

Slikovnica govori o gospodinu Ottu koji je majstor tapetar i popravlja stare naslonjače, a osim naslonjača i ljude, kao i njihove veze i odnose s drugima.

Slika 11. Autor: Sonja Zubović, ilustrator: Marijana Jelić – Čudesna kuharica Lize Brljize¹¹

Najljepša sjećanja vezana su uz pripovijedanje priča, ukusnu hranu i mirise koji se šire iz majčine ili babine kuhinje. Najdragocjeniji trenutci provode se s obitelji, a današnji način života ne ostavlja dovoljno vremena za uživanje u zajedništvu. Kuhinja je mjesto gdje se svi mogu družiti, kuhati i isprobavati razna jela, a nevjerojatna knjiga kuharice Lize Brljize sa svojim jednostavnim domaćim receptima i stihovima potiču i djecu i roditelje da uživaju u zajedničkom pripremanju jela i čitanju slikovnica.

Slika 12. Autor: Želimir Hercigonja, ilustrator: Marsela Hajdinjak-Kreč – Vodenjak i stara kruška¹²

Nekad je sve bilo drugačije, zrak je bio hladan, a voda u bunarima kristalno bistra, s posebnim okusom, a sve zahvaljujući marljivim vodenim duhovima, odnosno vodenjacima. Tekst otkriva djeci ljepotu u svemu što ih okružuje i upotpunjena je melankoličnim ilustracijama.

¹¹ Izvor: www.ifla.org, 29.10.2020.

¹² Izvor: www.ifla.org, 29.10.2020.

3. KREATIVNOST DJETETA

Kreativnost je najslobodniji oblik samoizražavanja. Djeci nema ništa zadovoljnije i ispunjenije od toga da se mogu izraziti otvoreno i bez prosuđivanja. Sposobnost kreativnosti, stvaranja nečega iz osobnih osjećaja i iskustava može odražavati i njegovati dječje emocionalno zdravlje. Iskustva koja djeca imaju tijekom prvih godina života mogu značajno poboljšati razvoj njihove kreativnosti (www.pbs.org). Sva djeca trebaju biti istinski kreativna i sloboda da se u potpunosti posvete tome i poduzmu bilo koju aktivnost kojom se bave. U svakom kreativnom činu važan je proces samoizražavanja. Kreativna iskustva mogu djeci pomoći u izražavanju i suočavanju sa svojim osjećajima. Dječja kreativna aktivnost može pomoći učiteljima da saznaju više o tome što dijete možda misli ili osjeća. Kreativnost također potiče mentalni rast kod djece pružajući im mogućnosti za isprobavanje novih ideja i novih načina razmišljanja i rješavanja problema. Kreativne aktivnosti pomažu prepoznati i proslaviti dječju jedinstvenost i različitost, a nude i izvrsne mogućnosti za personalizaciju učenja i usredotočenost na svako dijete. Prilike za kreativnost trebaju uvijek biti dostupne. Djeca trebaju puno prilika za kreativnu igru i kreativno razmišljanje. Sve bi trebalo započeti s pružanjem aktivnosti koje se temelje na dječjim interesima i idejama. To znači naučiti i pažljivo slušati ono što djeca govore. Vrlo je korisno snimati i prepisivati dječje razgovore kao i snimati bilješke i pregledavati ih sa svojim kolegama (www.pbs.org). Vrlo je važno ponuditi djeci širok raspon kreativnih materijala i iskustava. Biti kreativan više je od crtanja ili slikanja. Tu su i fotografija, glazba, izleti, rad s žicom, glinom, papirom, drvetom, vodom ili sjenama. Mogućnosti su bezbrojne. Važno je djeci osigurati puno vremena za istraživanje materijala i slijeđenje njihovih ideja. To uključuje vrijeme za razmišljanje o tome kako planirati, dizajnirati, konstruirati, eksperimentirati i revidirati projektne ideje. Ne treba zaboraviti izdvojiti i vrijeme kako bi se o tim idejama moglo razgovarati s drugim ljudima – i s odgajateljima, učiteljima, nastavnicima i s djecom (www.pbs.org). Važno je poticati djecu na vlastiti izbor. Djeci trebaju biti dopuštene česte prilike i puno vremena za doživljavanje i istraživanje izražajnih materijala. Naglasak se stavlja na proces kreativnosti, a ne na gotov proizvod. Ono što djeca uče i otkrivaju o sebi presudno je za njihov razvoj. Davanjem podrške kreativnom procesu kroz uvažavanje i pružanje podrške dječjim naporima stvara se pozitivna povratna veza. Neovisnost i kontrola

važne su sastavnice kreativnog procesa. To se posebno odnosi na rad s djecom s teškoćama u razvoju.

3.1. Četiri osnovne kategorije kreativnosti

Ozimec je kreativnost definirao kao skup ljudskih osobina i sposobnosti koje zajedničkim djelovanjem omogućuje pojedincu da uočava, otkriva, predviđa, doživljava, prihvaća stvari i pojave na nov i neuobičajen način (Arar, Rački, 2003.). Pri svakoj kreativnoj aktivnosti u pravilu su prisutne četiri osnovne kategorije, a to su kreativna osoba, kreativna okolina, kreativni proces i kreativni proizvod. Navedene komponente neki istraživači proučavaju izolirano, ali većina ih ipak promatra kao cjelinu.

3.1.1. Kreativna osoba

Izraz osoba, kako se ovdje koristi, obuhvaća informacije o osobnosti, intelektu, temperamentu, osobinama, navikama, stavovima, samopoimanju, sustavu vrijednosti, obrambenim mehanizmima i ponašanju (Rhodes, 1961.). Osnovna pitanja na ovom odjelu su: Koji je koeficijent korelacije između inteligencije i kreativnost? Jesu li svi potencijalno kreativni, donekle? Je li kreativnost funkcija temperamenta kao i inteligencije? Ili više od inteligencije? Koliko su važni stavovi, navike i sustavi vrijednosti? I koje vrste navika, stavova i vrijednosti? Na koji su način značajni? Što je s neurotičnom osobnošću? Je li neurotizam bitan ili je štetno za kreativnost? Lewis Terman sa Stanforda napravio je opsežne psihološke studije sa oko tisuću nadarene djeca u razdoblju duljem od trideset godina. Primijetio je razliku između visoke inteligencije i visoke kreativnost, te je u jednom od svojih posljednjih radova rekao da ne više od jedne trećine njegovih ljudi s kvocijentom inteligencije preko 140 pokazao je izražen stupanj kreativnost. Na istočnoj obali, Leta Hollingworth uočila je u biti istu stvar s djecom kvocijenta inteligencije 180 ili više. U Chicagu, autor Thurstone je proučavao Quiz Kids (kviz sa nadarenom djecom koji se emitirao tijekom četrdesetih i pedesetih godina prošlog stoljeća u Sjedinjenim Američkim Državama) i nakon toga primijetio da oni imaju fenomenalno pamćenje za detalje, ali primjetno im je nedostajalo kreativnosti. Guilford je pretpostavio da testovi inteligencije nisu mjerili

kreativne čimbenike. Sad on na temelju faktorskih studija pretpostavlja da se inteligencija sastoji od 120 ili više vrsta sposobnosti i podijelio je testove da mjere približno pedeset različitih faktora. U budućnosti se nadao izgradnji instrumenata za mjerenje dodatnih čimbenika intelekta. Guilfordove studije pokazuju da ljude koji se ističu od svojih kolega kao kreativni mislioci, karakteriziraju osjetljivost na probleme, fluentnost ideja, mentalna fleksibilnost, divergentni načini razmišljanja i sposobnosti redefiniranja poznatih predmeta i pojmova (Burton, Pedersen, 2009.). Getzel i Jackson napominju da su djeca s humorom kreativnija (Burton, Pedersen, 2009.). Frank Barron tvrdi da su ljudi složenog temperamenta kreativniji od ljudi jednostavnog temperamenta. Mary Cover Jones, pak tvrdi da su djeca koja kasnije sazrijevaju fleksibilniji mislioci nego djeca koja ranije sazrijevaju, vjerojatno zato što moraju biti brzi kako bi držati korak. U gotovo bilo kojoj skupini ljudi, uključujući školsku djecu, među njima može imenovati pojedince koji imaju neuobičajene ideje. Gilfillan, u svojoj knjizi „Sociologija izuma“, govori o velikim jazovima u vremenu koji su se dogodili između vremena kada su se ideje o velikim izumima prvi put samo spominjale i vremena samog razvoja prvog radnog modela ili patenta. Također, raspravlja o vremenskom razmaku između patenta i komercijalne uporabe. Prosječno vrijeme proteklo između prvog spominjanja ideje i komercijalne uporabe iste, za devetnaest izum a koji su proglašeni najkorisnijima bilo je 226 godina (Burton, Pedersen, 2009.). To se odnosi na izume koji su uvedeni između 1888. i 1913. Ova činjenica nesposobnosti ili nesklonosti društvene skupine da prihvati nove ideje, posebno nepoznate koncepte, komplicira zadatak identificiranja kreativnih mislilaca.

3.1.2. Kreativni proces

Pojam se odnosi na motivaciju, percepciju, učenje, razmišljanje i komunikaciju. Osnovna pitanja o procesu uključuju (Burton, Pedersen, 2009.):

- a) što uzrokuje da neki pojedinci teže originalnim odgovorima na pitanja dok je većina zadovoljna konvencionalnim odgovorima?
- b) koje su faze procesa razmišljanja?
- c) jesu li procesi identični za rješavanje problema i za kreativno razmišljanje?
- d) Ukoliko nisu, kako se razlikuju?
- e) Može li se podučavati proces kreativnog razmišljanja?

Kada je njemački fiziolog i fizičar Hermann Helmholtz imao sedamdeset godina, na rođendan su ga zamolili da analizira svoj misaoni proces. Kasnije je Graham Wallas u svojoj knjizi „Umjetnost misli“ formulirao Helmholtzovu ideju u poznate četiri faze: priprema, inkubacija, nadahnuće i provjera (Burton, Pedersen, 2009.). Korak pripreme sastoji se od promatranja, slušanja, traženja, čitanja, sakupljanja, usporedbe, kontrastiranja, analiziranja i povezivanja svih vrsta predmeta i informacija. Proces inkubacije je oboje svjestan i nesvjestan. Ovaj korak uključuje razmišljanje o dijelovima i odnosima, rasuđivanju i često je to jalovo razdoblje. Inspiracija se vrlo često pojavljuje tijekom ovog jalovog razdoblja. To vjerojatno objašnjava popularni naglasak na otpuštanju napetosti kako bi se došlo do faze kreativnosti. Korak s oznakom provjere razdoblje je napornog rada. Ovo je postupak pretvaranja ideje u objekt ili u artikulirani oblik. U svojem obraćanju na M.I.T. 1955., Alex Osborn, autor popularne knjige pod naslovom „Primijenjena mašta“, sažeo je to na sljedeći način: „Podnosim da kreativnost nikada neće biti znanost, zapravo, puno toga će uvijek ostati misterij, odnosno upravo onoliko koliko je potrebno da proradi istraživački duh i mašta. Istodobno, tvrdim da je kreativnost umjetnost, primijenjena umjetnost, umjetnost koja se može podučiti, umjetnost koja se može naučiti, umjetnost u kojoj svi mi sami sebe možemo učiniti višestručnijima, ukoliko to želimo“ (Burton, Pedersen, 2009.). Kreativni proces se može podučavati. Predaje se u stotinama razreda širom svijeta, na fakultetima, sveučilištima, poslovnim organizacijama, vojnim školama i industrijama. Postoje brojni istraživački dokazi koji podupiru tvrdnju da se kreativni proces može podučavati. Godine 1954. godine Zaklada za kreativno obrazovanje nastala je isključivo u svrhu poticanja kreativnijeg trenda u američkom obrazovanju.

3.1.3. Kreativni produkt

Riječ “ideja” odnosi se na misao koja je prenošena drugim ljudima u obliku riječi, boje, gline, metala, kamena, tkanine, ili drugog materijala. Kad se govori o izvornoj ideji, podrazumijeva se stupanj novosti u konceptu. Kad ideja postane utjelovljena u opipljivom obliku, naziva se proizvodom (Burton, Pedersen, 2009.). Svaki proizvod čovjekova uma ili ruku predstavlja zapis o njegovom razmišljanju u nekom trenutku u vremenu. Stoga ideja za novi stroj odražava izumiteljeve specifičnosti misli u trenutku kad se stvorio koncept. I pogledom unatrag od trenutka nadahnuća može biti moguće

pratiti misli i događaje koji vode do ideje. Proizvodi su artefakti misli. Kroz proučavanje artefakata, arheolozi rekonstruiraju način života izumrlih naroda, službenici zakona rekonstruiraju događaje koji su doveli do zločina, a psiholozi mentalne procese izmišljanja. Objektivno istraživanje prirode kreativnog procesa može se započeti u samo jednom smjeru, odnosno od proizvoda do osobe i odatle od procesa do okoline. Potreban je sustav za klasifikaciju proizvoda prema opsegu novosti. Na primjer, teorije relativnosti ili elektromagnetskih valova su ogromne opsegom. Iz bilo koje od ovih teorija može proklijati tisuće izuma. Stoga su ideje u teoriji višeg reda na ljestvici kreativnosti u odnosu na ideje o izumima. Nakon izuma, korisnici predlažu brojne inovacije ili nove aspekte i horizonte u dizajnu ili strukturi. Stoga je ideja za izum višeg reda na ljestvici kreativnosti od ideje za inovacijom u odnosu na postojeći izum. Značaj ovoga prijedlog za klasifikaciju ideja prema stupnju novosti jest da bi se naglasak stavio na procese višeg mentalnog nivoa, a ne na objektima. U povijesti svaka se znanstvena grana borila s idejama sve dok se činjenice nisu organizirale i klasificirale. Nakon što je osmišljen sustav klasifikacije, grana je brzo napredovala. Bez obzira na ovih nekoliko načina klasificiranja proizvoda, ne postoji standardni sustav za organiziranje proizvoda prema vrijednostima ideje ili stupnju originalnosti. Doduše, riječ kreativnost je istrošena i koristi se labavo. Također, formalno proučavanje kreativnosti još nije dostiglo stupanj napretka koji zadovoljava. Studenti kreativnosti još uvijek nisu uzeli dovoljno vremena da uoče dijelovi fenomena, a zatim pažljivo klasificiraju nova znanja prema njegovoj važnosti za bilo koju osobu, postupak, okolinu ili proizvod. I upravo bi to trebao biti poticaj za uvođenje kreativnosti u obrazovne procese i sustave učenja.

3.1.4. Kreativna okolina

Kreativna proces rezultat je određenih vrsta sila koje djeluju na određene vrste pojedinaca s obzirom na to kako odrastaju i kako funkcioniraju. Osoba oblikuje ideje kao odgovor na potrebe, spoznaje, iskustva, percepciju i maštu. Osoba prima iskustvo i percepcije iz unutarnjih i vanjskih izvora. „Osoba posjeduje višefaktorni intelekt, uključujući sposobnost spremanja sjećanja, prisjećanja i sinteze ideja“ (Burton, Pedersen, 2009.). Svaki ideja koja se pojavljuje odražava se jedinstveno na samu osobu, njegovu osjetilnu komponentu, mentalitet, sustav vrijednosti i njegovo poimanje iskustva svakodnevnog života. Svaka osoba svoje okruženje doživljava na

jedinstven način. Kroz proučavanje povijesti izuma jasno je vidljivo da oni postaju odgovor na društvene potrebe i da mora postojati dovoljno napredan stupanj kulture i odgovarajućeg tehničkog nasljeđa da bi se poticalo ili omogućilo stvaranje izuma. Povijest dokazuje da veliki izumi nikada nisu, a rijetko i velika otkrića, djelo bilo kojeg uma. Svaki veliki izum je ili skup manjih izuma ili završni korak napredovanja Gilfillan je rekao „izumi nisu samo nesreće, niti neuvjerljivi proizvodi sporadičnog genija, ali imaju obilne i jasne uzroke u prethodnom znanstvenom i tehnološkom razvoju. I oni imaju socijalne uzroke i usporavajuće čimbenike koji su novi i stalni, ovise o promjenjivim potrebama i prilika, ovise o rastu tehničkog obrazovanja, kupovnoj moći, kapitalu, patentnom i komercijalnom sustavu, i slično. Svi takvi osnovni čimbenici koji uzrokuju izum omogućuju predviđanje istog. Postojećim i preplavljujućim utjecajem uzroka na poticanje stvaranja izuma, dokazuju se učestalošću dvostrukog izuma, pri čemu istu ideju neovisno kriju različiti umovi u isto vrijeme“ (Burton, Pedersen, 2009.).

3.2. Razlika između dječje kreativnosti i kreativnosti odraslih

Kao što je jednom rekao Albert Einstein, „da bi se potaknula kreativnost, mora se razviti dječja sklonost za igru“ (www.medium.com). Drugim riječima, koja je točno veza između djetinjstva i kreativnosti? Kako se može generirati više kreativne energije u odrasloj dobi? Ukoliko se bilo kojem djetetu postavi pitanje kako se spajalica koristi, djeca će vrlo vjerojatno dati mnogobrojne i maštovite odgovore. Djeca su različiti mislioci, sposobni iznijeti niz ideja, slobodno, velikodušno i bez unutarnje kritike, što postavlja pitanje zašto se odrasli često borimo s istom sposobnošću. Čelni korteks dio je mozga odgovoran za kognitivne vještine, uključujući rješavanje problema, učenje jezika i ponašanje temeljeno na pravilima. Kako dijete ulazi u ranu fazu dvadesetih godina, frontalni korteks postaje „racionalniji“, što mu omogućava da donosimo bolje vrijednosne prosudbe i odluke. Jedna je nuspojava da počinje gubiti sposobnost divergentnog razmišljanja, što može biti stvarno pogubno za kreativnost. Ono što je još interesantnije jest da odrasli na pogrešku obično gledaju kao na neuspjeh, umjesto kao na prirodan i zdrav dio procesa stvaranja. Iako greške mogu stvoriti problem, važno je imati na umu da pogreške nisu nužno znak neuspjeha. To je znak da se ipak nešto stvara, jer

stvaranje i kreativnost jesu same po sebi proces. Promatranjem bilo kojeg djeteta u igri, vidljivo je da je upravo navedeno i točno. Zapravo, što više osoba pogriješi, to je veća vjerojatnost da će doći do neočekivanog rješenja. Kreativnost je urođena kvaliteta koju svi posjeduju tako da se nikada ne može istinski izgubiti. Postoji nekoliko jednostavnih radnji koje svaka odrasla osoba može napraviti kako bi poboljšala svoju kreativnost. Tijekom svakom intelektualno zahtjevnog zadatka potrebno je napraviti pauzu. To se može odnositi na slušanje glazbe, igranje nekom igračkom, ili rješavanjem kratkih zagonetki. Istezanje mozga na različite načine i sanjarenje mogu potaknuti stvaralačku maštu, kao na primjer koliko stvari se može napraviti hrpom spajalica (www.medium.com)? Važno je znati da pogreške nisu neuspjeh ili nesposobnost. Pogreške mogu otvoriti vrata novim mogućnostima i rješenjima. Bez pogrešaka ponekad je vrlo teško doći do rješenja. Također, redoviti fizički pokreti mogu pomoći stimulirati razmišljanje, što neki istraživači vjeruju da može poboljšati maštovite sposobnosti, kao na primjer puštanje zmaja u parku, ljuljanje na ljuljački i slično. Djeca pri stvaranju ideja i novih rješenja imaju bezgranične mogućnosti upravo zbog slobodnog i neopterećenog duha. U njihovim očima pogreška nije neuspjeh, već poriv da probaju još jednom prije nego konačno i uspiju u svojem naumu. Njihova jednostavna i ponekad vrlo praktična rješenja mogu biti samo poticaj da i odrasli trebaju odbace komplicirane i složene načine razmišljanja za neke manje složene probleme.

3.3. Kreativnost u oblikovanju odgojno-obrazovnog procesa

Sposobnost stvaranja novih ideja naziva se kreativnim potencijalom. Kreativni potencijal odnosi se na mogućnosti pojedinca uzimajući u obzir kognitivni kapacitet, osobnost, motivaciju i okoliš (Besancon, Lubart, 2015.). S obzirom na razvoj kreativnog potencijala, on se s vremenom može mijenjati i potencijal će se razlikovati ovisno o domeni i zadatku (Barbot, et. al., 2016.). Smatra se da glavna tema u vezi s kreativnošću u učionici nije uspjeh učenika, već uglavnom njihova sposobnost da znaju što je kreativnost i kako je smisleno koristiti. Školsko okruženje može promicati uporabu kreativnosti i podučavati djecu kreativnosti. Također, zajednička je razlika između „kreativnog poučavanja“ i „poučavanja kreativnosti“ (Craft, 2005.). Kreativno se poučavanje odnosi na sposobnost učitelja da učenje učini zanimljivijim pomoću

kreativnih pristupa, nastavna kreativnost ili poučavanje kreativnosti definira se kao nastavne metode sa svrhom razvijanja kreativnog mišljenja učenika (Jeffrey, Craft, 2004.). Ovo ukazuje na povezanost navedenih pojmova, kao i na to da se kreativne sposobnosti učitelja angažiraju u nastavi za kreativnu praksu. Danas su prosvjetni profesionalci široko prepoznali korist od razvijanja kreativnosti u učionicama (Cachia, et. al., 2010.). Uvođenje kreativnog poučavanja u učionicama može donijeti koristi poput razvijanja dječje mašte i povećati vjerojatnost za velika otkrića i ekonomski razvoj u budućnosti (Sternberg, 2015.). Također, kreativnost se smatra važnom komponentom osobne dobrobiti i u kontekstu učionice može razviti znatiželju, otvorenost i komunikacijske sposobnosti. Zapravo postoji nekoliko teorija kreativnosti i brojne varijable koje su uključene u kreativni potencijal. Te brojne teorije ili varijable mogu zbuniti učitelje, nastavnike i profesore. Studija doista pokazuje da učitelji imaju poteškoća u razumijevanju i davanju jasne definicije kreativnosti unatoč činjenici da mogu razumjeti važnost kreativnosti u obrazovanju (Lubart, Sternberg, 1995.).

3.4. Koju ulogu imaju odgojitelji u odgoju sretnoga i kreativnog djeteta?

Za promicanje kreativnosti ključna je uloga odgajatelja, učitelja, nastavnika ili profesora da zainteresira i potakne na stvaranje novih ideja i rješenja (Henriksen, 2016.). Doista, vjerovanja odgajatelja i učitelja u kreativnost ili sposobnosti djece i učenika mogu utjecati na razvoj njihove kreativnosti. Učinak odgajatelja i učitelja na razvoj kreativnog potencijala poznat je i važni su njihovi stavovi prema dječjem potencijalu, kao na primjer velika očekivanja, podrška, otvoren stav i tolerancija na dvosmislenost (Barbot, 2015.). Međutim, unatoč bitnoj ulozi odgajatelja i učitelja i brojnim prednostima kreativnog poučavanja, kreativnost nije puno integrirana u obrazovni i razvojni plan i program. Upravo zbog toga provedeno je istraživanje o percepciji kreativnosti odgajatelja/učitelja/nastavnika/profesora i nastavnim praksama koje pojačavaju kreativnost i inovacije u grupi ili učionici (Cachia, et. al., 2010.). U tom istraživanju prikupljena su mišljenja učitelja osnovnih i srednjih škola iz 37 zemalja Europske unije. Da bi se prikupili potrebni podaci, koristila su se razna sredstva, poput intervjua sa stručnjacima u obrazovnom području, analiza 1200 dokumenata kurikuluma i mrežnih anketa. Rezultati pokazuju da čak i ako se poučavanje kreativnosti može spomenuti u školskim programima iz mnogih zemalja,

to ne znači da škole razvijaju kreativne prakse. Također, ističe se činjenica da učitelji nemaju jasno razumijevanje o tome kako treba definirati kreativnost ili kako je treba uvesti u učionice (kao učenje ili ocjenjivanje), iako su učitelji prepoznali važnost i interes za kreativnost. Pružanjem kratkog povijesnog pregleda razvoja kreativnosti na istraživačkom polju i u obrazovanju, ima dosta činjenica o kreativnosti do danas, i čini se da se obrazovanje nije bitno promijenilo. Zapravo kurikulum i ciljevi ocjenjivanja, te učitelji i nastavnici pod pritiskom su i stvaraju tešku klimu za uvođenje kreativnih praksi u učionice. Također, kreativno razmišljanje ne može se podučavati „pokazivanjem dijapozitiva i razgovorom o teoriji“ (Karpova, 2011.). Potrebne su određene aktivnosti koje mogu biti općenite ili specifične za domenu i cilj koji se želi ostvariti ili naučiti (Sternberg, 2015.).

3.5. Uloga odgojitelja u poticanju kreativnosti djeteta pomoću slikovnice

Odgajatelji, imaju vrlo zahtjevan zadatak pri samom pristupu i odabiru slikovnica. Slikovnice treba prilagoditi namjeni i svrsi koju odgajatelj želi dočarati, zatim dobi i spoznajnoj razini djece, likovnoj i estetskoj razini. Osim toga važan je i pedagoški aspekt. Ukoliko odgajatelj odabere kvalitetnu slikovnicu, dječja mašta može potaknuti njihovu kreativnost. Tada je temeljna zadaća odgajatelja da potiče djecu kroz različite zadatke da samostalno razviju kreativnost. Kako bi se djeca što bolje uključila i angažirala na odgajatelju je da smisli kreativne zadatke, kao na primjer da zamoli djecu da izmisle drugačiji kraj priče, da kažu što misle o likovima, da probaju na temelju pročitanoa i viđenoga samostalno ilustrirati priču, da smisle različite priče o likovima nakon ispričane priče u slikovnicama, da probaju priču pretvoriti u malu kazališnu predstavu, da naprave likovnu radionicu na temelju onoga što su čuli i pročitali, da probaju napraviti strip o svakom dijelu priče, da probaju jedni drugima prepričati najvažnije događaje iz slikovnice i opisati najvažnije likove, da jedna grupa prepriča prvi dio priče, a druga grupa da sama izmisli završetak priče i obrnuto, ispričaju kraj, a sami smisle početak i slično. Kreativnost se može postići i na način da im se ponudi da nacrtaju naslovnicu priče, ispričaju dio koji im je ostao u pamćenju i zašto im je ostao baš taj dio u pamćenju, da izaberu lik priče i razmisle o čemu lik sanja. Pozvati pisca slikovnice u odgojnu grupu i vođenje poticajnog razgovora s njim ili pismo pjesniku jest također jedan od poticanja same kreativnosti.

Možda ono najvažnije je da im pruži podršku pri njihovoj kreativnosti i bude vedra i pozitivna osoba. Osim toga, vrlo je važna i uloga odgajatelja. Na njemu je da prepozna djetetovu kreativnost, da pokuša izreći ono što možda djeca još ne znaju, da sudjeluje u razgovoru, da bude nasmijan i blagonaklon prema djeci, da ih razumije u njihovim pokušajima da se izraze, da ih potiče i ohrabruje u njihovim pokušajima da izraze svoje misli, doživljaje i zapažanja, da osmisli i realizira različite zadatke, aktivnosti, kreativne radionice, likovne radionice, igrokaze, dječje izložbe radova unutar grupe, kroz rad sa djecom da razvija i sebe kako bi bio što uspješniji u svojem daljnjem radu. Mnogi odgajatelji nemaju izraženu crtu ili karakternu osobinu za ovu ulogu, odnosno nemaju svi isti osjećaj za rad s djecom, stoga je vrlo uputno da odgajatelj nije osoba koja ne želi sudjelovati u različitim aktivnostima da potakne kreativnost, koja ne prati dječje potrebe za izražavanjem, koja je pomalo monotona i inertna po pitanju poticanja dječje kreativnosti, zanemaruje djecu koja možda nisu dobro shvatila zadatak, a više pažnje posvećuje onoj djeci koja su više uključena, te konačno osoba koja nije pretjerano nasmijana i vedra, te nema entuzijazma i inovativnosti za rad s djecom. Drugim riječima, uloga odgajatelja je poticanje razmišljanja, znatiželje, potrebe, maštanja, izražavanja, ideja, postupaka i radnji koji doprinose razvoju kreativnosti kod djeteta.

3.6. Ograničenja kreativnosti

Onoliko koliko je važno isticati ono pozitivno za razvoj kreativnosti, isto toliko je važno govoriti i o onome što kreativnost može sputavati kako bismo postali svjesni da neke naše aktivnosti i postupci čine upravo to. Kunac je u svom istraživanju „Kreativnost i pedagogija“, izdvojila od različitih istraživača najbitnije, prema onome što sve sputava kreativnost (Kunac, 2015.). Kreativnost sputavaju manjak poštovanja za originalnost, ograničavanje, manjak autonomije, i izvora, neprikladne norme, negativne povratne informacije, nedostatak vremena, natjecanje i nerealistična očekivanja. Također se kao negativno za razvoj kreativnosti ističe fokusiranje na jedan ispravan odgovor, naglašavanje logike i analitičnosti, strogo poštivanje pravila, stav da je griješiti pogrešno. Igra se smatra kao neozbiljno i nedopušteno, nepovezivanje s drugim područjima, ismijavanje djece, izbjegavanje dvosmislenosti i ograđivanje od kreativnosti koje slijedi iz stava odgojitelja da on sam nije kreativan. Ističe se a

kreativnost osim dosad navedenih ponašanja, sputavaju ignoriranje djetetovih ideja, novih rješenja, autoritaran stav odgojitelja, nedostatak vremena za djecu kao i prevelik broj djece,. Kao ograničavajuće faktore za razvoj kreativnosti navedeni su: evaluacija, natjecanje, ograničen izbor, pritisak ukalupljivanja, neuspjeh i učenje napamet. Iz svega navedenog je jasno da je jedna od glavnih prepreka poticanju i razvoju kreativnosti stroga i formalna atmosfera.

3.7. Mjerenje kreativnosti

Izgrađeni na temelju djela J. P. Guilforda, a kreiranih od strane Ellis Paul Torrance, Torranceovi testovi kreativnog mišljenja (TTCT), odnosno testovi kreativnosti, izvorno su uključivali jednostavne testove divergentnog mišljenja i drugih vještina rješavanja problema, koje su bodovane na četiri ljestvice (www.kyunghee.myweb.uga.edu):

- a) tečnost – ukupan broj interpretabilnih, smislenih i relevantnih ideja generiranih kao odgovor na poticaj.
- b) fleksibilnost – broj različitih kategorija relevantnih odgovora
- c) originalnost – statistička rijetkost odgovora.
- d) razrada – količina detalja u odgovorima.

Treće izdanje TTCT-a iz 1984. godine eliminiralo je ljestvicu fleksibilnosti iz figuralnog testa, ali dodalo je Otpor prema preranom zatvaranju (na temelju geštalt-psihologije) i Apstraktnost naslova kao dvije nove ocjene na figuralu s referencom na kriterij. Torrance je novi postupak bodovanja nazvao pojednostavljenim bodovanjem. S pet mjera koje se odnose na norme koje je on sada imao (fluentnost, originalnost, apstraktnost naslova, razrada i otpor preranom zatvaranju), dodao je 13 mjera na koje se odnose kriteriji, a koje uključuju (www.kyunghee.myweb.uga.edu):

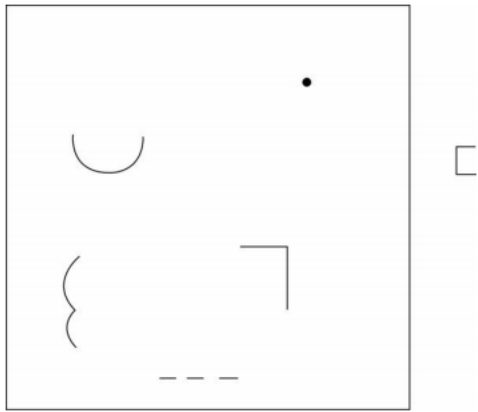
- a) emocionalnu izražajnost,
- b) artikuliranost,
- c) kretanje ili djelovanje u pričanju priče,
- d) izražajnost naslova,
- e) sinteza nepotpunih figura,
- f) sinteza linija,
- g) sinteza krugova,
- h) neobična vizualizacija,

- i) širenje ili rušenje granica,
- j) humor,
- k) bogatstvo slika,
- l) šarenilo slika i
- m) fantazija.

Prema istraživanjima, najsustavniju procjenu kreativnosti u osnovnoškolskoj djeci provodili su Torrance i njegovi suradnici koji su razvili i upravljali Minnesotom. Testovi kreativnog razmišljanja (MTCT), koji je kasnije preimenovan u TTCT, obuhvatili su nekoliko tisuća školske djece. Iako su u svojoj testnoj konstrukciji koristili mnoge Guilfordove koncepte, grupa iz Minnesote, za razliku od Guilforda, osmislila je zadatke koji se mogu bodovati iz nekoliko čimbenika, uključujući verbalne i neverbalne aspekte i oslanjajući se na osjetila koja nisu vizija. Ovi testovi predstavljaju prilično oštar odmak od testova tipa faktora koje su razvili Guilford i njegovi suradnici, a razlikuju se i od testova koje su razvili Wallach i Kogan, a koji sadrži mjere koje predstavljaju kreativne tendencije slične prirode (Cramond, et. al., 2005.). Do danas je provedeno nekoliko longitudinalnih studija za praćenje učenika u osnovnoj školi na kojima su prvi put provedeni Torrance testovi 1958. u Minnesoti. Uslijedilo je 22-godišnje praćenje, 40-godišnje praćenje i 50-godišnje praćenje (Runco, 2010.). Torrance je grupirao različite podtestove testova kreativnog mišljenja u Minnesoti (MTCT) u tri kategorije:

- a) verbalni zadaci pomoću verbalnih podražaja,
- b) verbalni zadaci pomoću neverbalnih podražaja,
- c) neverbalni zadaci.

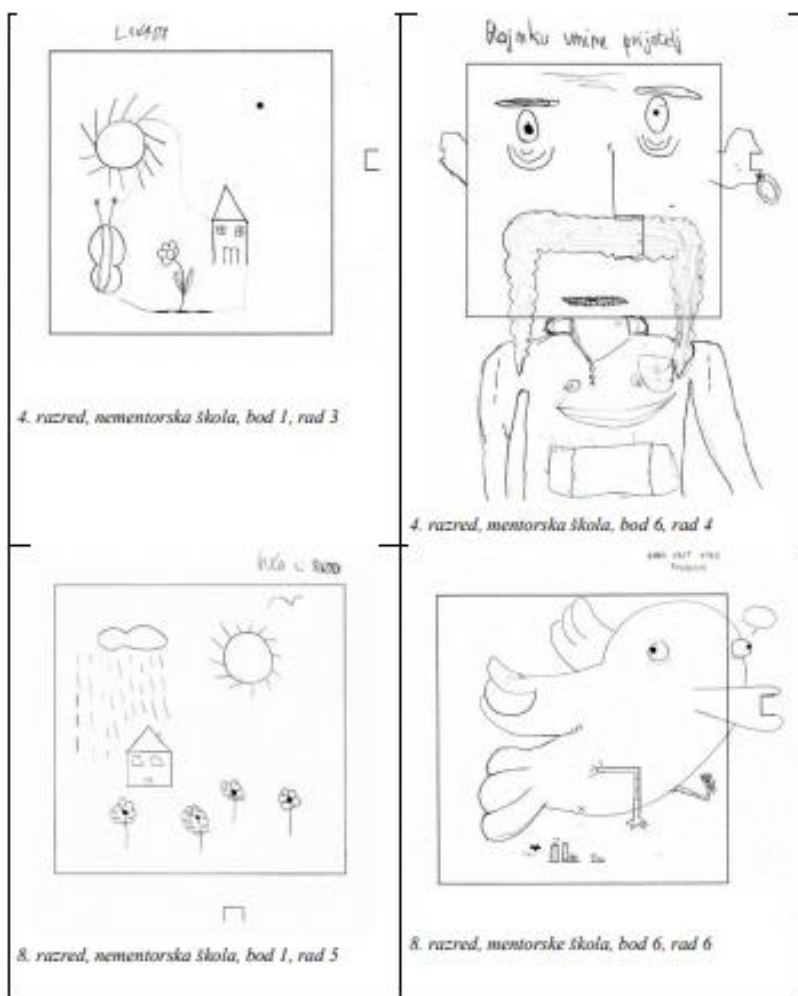
Još jedan od popularnijih testova kreativnosti razvili su Klaus Urban i Hans Jellen sa sveučilišta u Hannoveru, a naziva se TCT-DP, odnosno Test for Creative Thinking-Drawing Production.

Slika 13. Test kreativnog razmišljanja (TCT-DP)¹³

Test je konstruiran tako da bude pouzdan neovisno o kulturi iz koje potječe ispitanik i primjenjuje se na svim dobnim skupinama. Ispitanici imaju 15 minuta, a od njih se traži da dovrše crtež. Papir za crtanje sadrži okvir i šest likovnih elemenata koji služe kao polazište od kojeg ispitanici nastavljaju izrađivati svoje radove, a ocjenjivanje crteža vrši se prema određenim kriterijima.

¹³ Izvor: www.researchgate.net, 29.10.2020.

Slika 14. Prikaz rezultata testa kreativnog razmišljanja¹⁴

Iako je kreativno razmišljanje opsežno proučavano kod odraslih i starije djece, vrlo se malo zna o razvoju ove vještine u male djece. Trenutni je izazov taj što postoje vrlo ograničene metode procjene divergentnog mišljenja koje se ne oslanjaju na dječje jezične vještine. Torrance, osim ranije spomenutog testa, razvio i test Kreativno razmišljanje u akciji i pokretu, i premda se ovaj test može koristiti s djecom mlađom od tri godine, oslanja se na njihovu sposobnost da slijede verbalne upute poput „Sada radiš nešto drugačije“ što noviji dokazi sugeriraju da će se trogodišnjaci truditi razumjeti (Usha, 1996.). Jedini postojeći test divergentnog razmišljanja koji se ne oslanja na verbalno razumijevanje je Test neobične kutije (Bijvoet-van den Berg, et. al., 2014.).

¹⁴ Izvor: www.researchgate.net, 29.10.2020.

Slika 15. Neverbalni test za djecu – test neobične kutije¹⁵

Neobična kutija za procjenu divergentnog mišljenja postavlja se pred dijete . Dijete se zatim predstavlja s pet novih predmeta i radnjama koje čine s kutijom i snimljenim predmetima (pomoću video kamere). Djetetu se ne postavljaju posebna pitanja, osim igranja s nekim igračkama. Radnje koje dijete poduzima koristeći igračke i kutiju istraživači naknadno kodiraju prema kriterijima koje su razvili Bijvoet-van den Berg & Hoicka.

¹⁵ Izvor: www.staffs.ac.uk, 30.10.2020.

4. SLIKOVNICE I NJIHOVA ULOGA U KREATIVNOSTI

Slikovnice su dio dječjeg života i većina će roditelja svojoj djeci početi čitati od samog početka njihova života. Dobro je poznato da je čitanje djeci dobro za njihovo učenje i razvoj, ali zašto su slikovnice toliko važne? Važne su jer upoznaju djecu s čitanjem, potiču na razgovore, stvaraju veze, ojačavaju vještine vizualnog razmišljanja i maštanja, uvode umjetnost u djetetov život, pomažu djeci da postanu bolji slušatelji, pomažu im da nauče nove aktivnosti, uvode složene koncepte u sigurno okruženje i pomažu izgraditi rječnik (www.pbcexpo.com.au). Slikovnice su obično prve knjige koje se čitaju djeci, najviše zbog slika, ali i zato što su priče kratke i lako ih je pratiti. Čitajući djetetu slikovnice, odrasla osoba također mu pokazuje da je čitanje važno. Slike u knjizi, kao i riječi, započinju razgovore i mogu potaknuti druge aktivnosti poput brojanja ili učenja boja. Dok roditelj razgovara s djetetom o priči tijekom ili nakon čitanja slikovnice, stvarno pomaže uključiti dijete u ono što se događa i poboljšati njegove komunikacijske vještine (www.pbcexpo.com.au). Zanimljivo je da su istraživanja pokazala da roditelji koji više razgovaraju sa svojom djecom imaju prednost u školi, u odnosu na djecu čiji roditelji manje razgovaraju sa svojom djecom. Ako ih odrasla osoba pročita, slikovnice stvaraju lijepu vezu između čitatelja i djeteta, često to može biti način da se potakne interakcija ako dijete susretne novu odraslu osobu. Povezivanjem slika na stranici s riječima pomaže djeci da ih razumiju, kao i da ih pomoću slike povežu sa značenjem. Ilustracije nisu samo ukras teksta. Oni pojačavaju priču i osjećaje. Kontekst potiče dijete da se uvijek iznova vraća različitim slikama, primjećujući nove stvari, čitajući emocije i interakcije likova, moguće sekundarne radnje koje su ispričane samo na slikama. Sjedeći i slušajući priču bez razgovora (osim ako ih se ne pita), djeca razvijaju vještine kritičkog slušanja, što je vrlo važno u kasnijoj dobi. Dijete promatranjem omiljenog lika iz priče kako gradi toranj, peče, pleše ili čak daje samo takozvani „high five“, odnosno „daj pet“, poželi biti isto kao i njegov omiljeni lik s naglaskom da tada ima potrebu naučiti novu radnju ili vještinu kao i navedeni lik (www.pbcexpo.com.au). Korištenjem priče za razgovor o novim ili potencijalno uznemirujućim temama, poput smrti, pomaže se djeci da bolje obrade i razumiju informacije. Osim toga, mogu postavljati pitanja koja se odnose na

priču, a time i na sebe, ukoliko naiđu na isti problem kao i likovi iz slikovnica. Slikovnice često sadrže izmišljene ili smiješne riječi, kao i duže riječi koje dijete možda neće moći pročitati. Poigravanje jezikom pomaže djeci da uče i grade svoj rječnik, a time se potiču njihove govorne sposobnosti.

ZAKLJUČAK

Slikovnice donose ogromne koristi djeci koja su u ranoj fazi razvoja svojih raznih vještina izražavanja, razvoja logičkog zaključivanja i slično. Ilustracije prikazane uz tekst nude neprocjenjive alate koji djeci pomažu u izgradnji razumijevanja, tečnosti, rječnika i drugih temeljnih vještina pismenosti. Slike u slikovnici oživljavaju stranice, služeći kao vizualni putokaz za priču. Korištenjem slikovnica kao sredstva za učenje čitanja, razvijaju se djetetove govorne vještine. Kako djeca počinju govoriti i graditi rečenice, uče prepoznavati zvukove i obrasce unutar govornog jezika. To je poznato kao fonološka svijest i služi kao temelj za učenje čitanja. Slike čak koriste kako bi naučili imena novih predmeta. Organiziranjem slijeda događaja u priči, djeca mogu vježbati svoju sposobnost razumijevanja pročitano. Ovladavanje ovom vještinom započinje identificiranjem početka, sredine i kraja te sažimanjem ključnih događaja koji se događaju (redom) u cijeloj priči. Vizualna pomagala i ilustracije podsjećaju čitatelja na ono što se događalo tijekom priče i podržavaju njegovu sposobnost da pouzdano prepričava ključne događaje. Nadalje, knjige ispunjene slikama potiču djecu na predviđanja i zaključke o tome što će se sljedeće dogoditi. Uz redoslijed i sažimanje, postoje i mnoge druge osnovne vještine koje djeca moraju svladati kako bi shvatila tekst koji čitaju. Neke od tih vještina uključuju; konstrukciju rečenica, rješavanje problema, uspoređivanje i razdvajanje, donošenje zaključaka, zaključivanje i slično. Ilustracije mogu pružiti važno pozadinsko znanje i ponuditi kontekstualne znakove na temelju onoga što se događa u priči. To djeci pomaže da čitaju između redova kako bi pronašla značenje koje možda nije izričito navedeno u tekstu. Upravo ovo predstavlja i prve oblike kreativnog razmišljanja kod djece. Tema ili predmet priče u slikovnicama mogu uvesti socijalne znakove i kulturološke razlike koje potiču socijalno-emocionalni razvoj. Knjige koje modeliraju socijalno ponašanje pomažu usavršavanju vještina socijalnog jezika i jačaju pozitivno ponašanje. Slikovnice također istražuju teške teme poput straha, tuge, riskiranja, izgradnje prijateljstva, samokontrole i slično. Ove knjige nude djeci mogućnost da istražuju izazovne teme u formatu koji im je pristupačan. Ilustracije u knjizi mogu pomoći djeci da se povežu s protagonistima različitih identiteta, rasa, kultura i omoguće im da se poistovjete s omiljenim likovima. Upravo sve navedeno potpomaže proces kreativnosti koji djeca imaju. Pomaže im u stvaranju novih ideja na temelju viđenog, stvaranju mogućih rješenja za probleme koji im nadolaze, nudi im mogućnost bolje

adaptacije u okolinu kojoj se nalaze i nudi bolje razumijevanje sebe samih u odnosu na stvarni svijet. Upravo zbog navedenog slikovnice će još dugo vremena biti vrlo kreativan i zabavan način učenja i istraživanja. Važno je naglasiti da slikovnice prije svega trebaju biti zabavne, zatim edukativne i poticati kreativnost i pozitivno razmišljanje djece. Potaknuti ih na istraživanje i promišljanje o pročitanome, na usvajanje novih vještina i znanja iz pročitanog kao i pretvaranje ideja i mašte u realnu stvarnost.

LITERATURA

- 1) ARAR, LJ., RAČKI, Ž. (2013.) Priroda kreativnosti. *Psihologijske teme*. XII (1). str. 3-22.
- 2) BALIĆ-ŠMIRAK, A., NARANČIĆ-KOVAČ, S. (2011.) Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj*. XVII (66). str. 10-12.
- 3) BARBOT, B., et. al. (2015.) Creative potential in educational settings: its nature, measure, and nurture. *Education*. XL (4). str. 371-381.
- 4) BARBOT, B., et. al. (2016.) Peaks, slumps, and bumps': individual differences in the development of creativity in children and adolescents. *New Directions for Child and Adolescent Development*. CXVI (151). str. 33-45.
- 5) BESANÇON, M., LUBART, T. (2015.) *La créativité de l'enfant*. Wavre: Mardaga.
- 6) BIJVOET-VAN DEN BERG, S., et. al. (2014.) Individual differences and age-related changes in divergent thinking in toddlers and preschoolers. *Developmental Psychology*. L (6). str. 1-11.
- 7) Cachia, R., et. al. (2010.) Creative learning and innovative teaching: final report on the study on creativity and innovation in education in the EU member states. *Institute for Prospective Technological Studies*. str. 1-61.
- 8) CRAFT, A. (2005.) *Creativity in Schools: Tensions and Dilemmas*. Abingdon: Routledge.
- 9) CRAMOND, B., et. al. (2005.) A report on the 40 year follow-up of the Torrance Tests of Creative Thinking: Alive and Well in the New Millennium. *Gifted Child Quarterly*. XLIX (4). str. 283-291.
- 10) HENRIKSEN, D., et. al. (2016.) Infusing creativity and technology in 21st century education: A systemic view for change. *Educational Technology and Society*. XIX (3). str. 27-37.
- 11) HUNT, P., RAY, S. (1996.) *International Companion Encyclopedia of Children's Literature*. London: Routledge.
- 12) HUŽJAK, M., ŽUPANIĆ-BENIĆ, M. (2017.) Mjerenje kreativnosti u metodici likovne culture. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*. XIX (3). str. 43-59.

- 13) JEFFREY, B., CRAFT, A. (2004.) Teaching creatively and teaching for creativity: Distinctions and relationships. *Educational Studies*. XXX (1). str. 77-87.
- 14) Karpova, E., et. al. (2011.) The efficacy of teaching creativity: Assessment of student creative thinking before and after exercises. *Clothing and Textiles Research Journal*. XXIX (1). str. 52-66.
- 15) LUBART, T., STERNBERG, R. (1995.) *An investment approach to creativity: Theory and data, in the creative cognition approach*. Cambridge: MIT Press.
- 16) MAJHUT, B. (2013.) Počeci hrvatske slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*. XIX (71). str. 20-22.
- 17) Pantaleo, S. (2014.) The metafictional nature of postmodern picturebooks. *The Reading Teacher*. LXVII (5). str. 324-332.
- 18) Rhodes, M. (1961.) An Analysis of creativity. *The Phi Delta Kappan*. XLII (7). str. 305-310.
- 19) RUNCO, M., et. al. (2010.) Torrance Tests of Creative Thinking as Predictors of Personal and Public Achievement: A Fifty Year Follow-Up. *Creativity Research Journal*. XXII (4). str. 361-368.
- 20) Sternberg, R. (2015.) Teaching for creativity: The sounds of silence. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*. IX (2). str. 115-117.
- 21) TATKOVIĆ, N. (2020.) Bilješke sa predavanja profesorice Nevenke Tatković. Pula: Sveučilište u Puli.
- 22) USHA, G. (1996.) *Analogical reasoning in children*. Hillsdale: Erlbaum.
- 23) VERDONIK, M. (2016.) *Slikovnica – prva knjiga djeteta*. Rijeka: Učiteljski fakultet.

MREŽNI IZVORI

- 1) www.davidwiesner.com, pristupljeno: 30.10.2020.
- 2) www.ifla.org, pristupljeno: 28.10.2020.
- 3) www.kyunghee.myweb.uga.edu, pristupljeno: 29.10.2020.
- 4) www.medijskapismenost.hr, pristupljeno: 30.10.2020.
- 5) www.medium.com, pristupljeno: 30.10.2020.
- 6) www.pbcexpo.com.au, pristupljeno: 30.10.2020.
- 7) www.pbs.org, pristupljeno: 29.10.2020.

- 8) www.thechildrensbookreview.com, pristupljeno: 29.10.2020.
- 9) www.writingpicturebooksforchildren.com, pristupljeno: 29.10.2020.

POPIS SLIKA

Slika 1. Prikaz naslovnica slikovnica „Potjeh“ i „Regoč“ Ivane Brlić Mažuranić	5
Slika 2. Tradicionalna i suvremena priča o Vuku i tri prašćića	7
Slika 3. Autor i ilustrator: Pika Vončina – Emilija u zemlji kotača	19
Slika 4. Autor: Sunčana Škrinjarić, Ilustrator: Ana Kadoić – Plesna haljina Žutog maslačka	19
Slika 5. Autor i ilustrator: Stanislav Marijanović	20
Slika 6. Autor: Ludwig Bauer, Ilustrator: Vjekoslav Vojo Radičić – Morski igrokazi ...	20
Slika 7. Autor i ilustrator: Svjetlana Junaković	21
Slika 8. Autor: Sanja Lovrenčić, ilustrator: Tomislav Zlatić – Kako je dobro sa svim tim životinjama	21
Slika 9. Autor: Grigor Vitez, ilustrator: Tomislav Torjanac – Kako živi Antuntun.....	22
Slika 10. Autor: Dubravka Pađen-Farkaš, ilustrator: Dražen Jerabek – Gospodin Otto i stari naslonjači.....	22
Slika 11. Autor: Sonja Zubović, ilustrator: Marijana Jelić – Čudesna kuharica Lize Brljize	23
Slika 12. Autor: Želimir Hercigonja, ilustrator: Marsela Hajdinjak-Kreč – Vodenjak i stara kruška	23
Slika 13. Test kreativnog razmišljanja (TCT-DP)	36
Slika 14. Prikaz rezultata testa kreativnog razmišljanja	37
Slika 15. Neverbalni test za djecu – test neobične kutije	38

SAŽETAK

Slikovnice predstavljaju vrlo važan dio dječjeg odrastanja. Stoga je vrlo važno spoznati utjecaj koji one imaju na razvoj djeteta. Slike imaju mogućnost potaknuti razvoj jezičnih vještina djeteta. Korištenjem slika, ilustracija i teksta može se potaknuti djetetova vještina čitanja, pismenost, kroz njih se promovira čitanje, ali potiče i kreativnost. Razvoj slikovnica kroz povijest predstavlja proces pri kojem su usvojene mnoge promjene i inovacije na ovom području kako bi se djeci omogućilo što bolje prihvaćanje slike, teksta i zvuka prilikom čitanja. Slikovnice se biraju obzirom na dob djeteta, njezinu temu i poruku koju prenosi. Upravo o tome i ovisi sama kreativnost djeteta. Važno je naglasiti da poticanje kreativnosti ne ovisi samo o slikovnici, već i o samom čitatelju i načinu na koji se tekst prenosi. Sukladno navedenom, slikovnice bi trebale biti zabavne, poučne, poticati na istraživanje, kreativnost i stvaranje, stvarati pozitivan stav o učenju i čitanju.

Ključne riječi: slikovnica, kreativnost, učenje, dijete, povijesni razvoj

SUMMARY

Picture books are a very important part of growing up. Therefore, it is very important to know the impact they have on a child's development. Images have the potential to encourage the development of a child's language skills. The use of pictures, illustrations and text can encourage the child's reading skills, literacy, through which reading is promoted, but also creativity is encouraged. The development of picture books throughout history is a process in which many changes and innovations in this area have been adopted in order to enable children to better accept the image, text and sound when reading. Picture books are chosen based on the age of the child, its theme and the message it conveys. This is exactly what the child's creativity depends on, because picture books greatly influence it. It is important to emphasize that encouraging creativity depends not only on the picture book, but also on the reader himself and the way the text is conveyed. Accordingly, picture books should be fun, instructive, encourage research and creative to create a positive attitude about learning and reading.

Keywords: picture book, creativity, learning, child, historical development